

[Hans Schmidt.]

ind i en familie dér og overtog i året 1920 forretningen efter svigerfaderen, som er rundet af en god dansk slægt på min hjemø. Han manglede en uge af det forekrevne tidsrum for i 1920 automatisk at erhverve dansk statsborgerskab, og alle andragender herom blev afslået. Også hans formue blev konfiskeret, og en kamp gennem 12 år for at opnå dispensation har været forgæves. Den 24. april blev konfiskationen fuldbyrdet til trods for, at der ikke kan herske tvivl om hans loyalitet. Ikke blot hans forretning, men også hans livsforsikring og hans omfattende frimærkesamling er nu endeligt konfiskeret.

Jeg må konstatere nej og afslag over hele linjen, og jeg spørger den høje regering, jeg spørger det høje ting, jeg spørger grænse-landets befolkning: hvad skal det betyde?

Formanden: For en ordens skyld gør jeg opmærksom på, at ministerielle skrivelser ikke kan citeres uden tilladelse.

Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 23. oktober, kl. 10 med følgende dagsorden:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

Mødet hævet kl. 17⁵⁰.

7. møde.

Torsdag den 23. oktober kl. 10.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 5, foregående forhandling sp. 133 og 198).

Forhandlingen genoptoges.

Finansministeren (Kampmann): Må jeg til indledning hilse fra statsministeren, der havde hørt de gode ønsker, der i går her fra talerstolen er udtalt om en snarlig helbredelse, ønsker, som vi alle deler. Statsministeren var meget glad herfor og har bedt mig takke alle.

Inden jeg går over til at omtale nogle af de problemer, som blev fremført af de ærede ordførere i går, synes jeg, der er grund til at takke for den gode — jeg kan måske næsten sige loyale — tone, som prægede gårsdagens forhandlinger. Ingen regering kan undgå kritik, og det er en oppositions pligt at fremføre den. Netop på denne baggrund forekommer det mig, at regeringen kan være tilfreds med det hidtidige forløb af åbningsdebatten.

Det kunne mærkes, at vi havde fået valget i 1957 på afstand. Oppositionen er begyndt at vænne sig til, at vi nu har fået en flertalsregering, og fortrydelsen herover blev ikke lagt så åbent for dagen som sidste år. Ganske vist håber man øjensynlig stadig inden for oppositionen på uenighed i regeringen. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen anvendte endog et så stort ord som „strid“ inden for regeringen om forskellige spørgsmål. Nu er det vel naturligt for en venstre- viking at tænke på våbengny og kamp, selv om det ærede medlem ret beset vel ikke hører til de mest kampglade blandt vikingerne. Til det ærede medlems fortrøstning kan jeg da også oplyse, at vi inden for regeringen hidtil i al stilfærdighed har talt os til rette om de problemer, med hensyn til hvilke der helt selvfølgelig har hersket forskellige synspunkter. Resultaterne holder vi ikke for os selv. De fremgår af den politik, regeringen fører, og de forslag, som fremsættes her i tinget.

Der blev ikke af de ærede ordførere fremsat mange udenrigspolitiske bemærkninger. Måske skyldes det en hensyntagen til det forhold, at såvel statsministeren som udenrigsministeren desværre er forhindret i at deltage i denne debat. Måske kan det også udlægges derhen, at der i alle hovedtræk er en almindelig tilslutning til regeringens udenrigspolitiske linje. Jeg ser i denne forbindelse naturligvis væk fra det ærede medlem hr. Fuglsang.

De ærede ordførere hr. Erik Eriksen og hr. Poul Møller omtalte begge i deres ind-

[Finansministeren.]

læg ret indgående de europæiske markedsplaner og den betydning, det har for Danmark, at disse samarbejdsbestræbelser føres frem til et positivt resultat.

Jeg ser i de ærede medlemmers indlæg en godkendelse af hovedlinjen i regeringens bestræbelser. De er rettet mod, at der i tilknytning til det allerede oprettede fællesmarked mellem de seks skabes en større markedsdannelse, et frihandelsområde omfattende England, fællesmarkedslandene og de nordiske lande, som er vore vigtigste handelspartnere. Stærke kræfter såvel inden for de seks som uden for arbejder for en sådan løsning. Den vil også for Danmark være den bedste, såfremt der herigennem kan skabes tilfredsstillende afsætningsvilkår for vore eksportvarer, ikke mindst landbrugsvarerne. Netop i disse dage deltager udenrigsministeren på Danmarks vegne i et møde i Paris i den såkaldte Maudlingkomité, hvor de politiske forhandlinger om et frihandelsområde føres. Det er vort håb, at dette møde vil bringe os nærmere til en løsning af problemerne omkring de europæiske markedsdannelser.

Jeg kan slutte mig til det ærede medlem hr. Erik Eriksens udtalelser om, at alle døre bør holdes åbne for andre løsninger, dersom forhandlingerne om frihandelsområdet ikke skulle føre til et for Danmark tilfredsstillende resultat.

Fra regeringens side vil vi som hidtil holde de politiske partier og erhvervslivet løbende orienteret om udviklingen i forhandlingerne. Som med rette fremhævet af det ærede medlem hr. Erik Eriksen drejer det sig her om en sag, hvor fælles optræden er af afgørende betydning.

Det ærede medlem hr. Poul Møller spurgte til resultaterne af forhandlingerne med Brasilien. Herom kan jeg oplyse, at de forskellige muligheder for at skabe bedre balance i handelen mellem Brasilien og Danmark blev indgående drøftet under handelsministerens ophold i Brasilien. De brasilianske myndigheder lovede nøje at overveje forskellige forslag, hvorefter Brasiliens tilgodehavende kunne bringes ud af verden ved import af varer af dansk oprindelse. Man regner med, at det vil lykkes at gennemføre foranstaltninger, først og

fremmest til gavn for udførslen af den færøske og den grønlandske klipfisk og af industrivarer, herunder særlig skibe og maskiner. Forhandlingerne fortsættes mellem vor ambassadør og myndighederne i Rio. Det kan herefter forventes, at den danske eksport til Brasilien i løbet af nogen tid vil blive af større omfang end nu.

En række af de problemer, som det ærede medlem hr. A. Lønge har fremdraget under debatten, er til nærmere overvejelse i Grønlandsministeriet med henblik på at finde frem til en løsning, som er til gavn for Grønlands befolkning.

Det skal tilføjes, at regeringen vil søge bevillingen til boligstøtte for Grønland forhøjet fra 6 til 10 mill. kr. Regeringen er også opmærksom på landsrådets vedtagelse om en udvidelse af det grønlandske fiskeriterritorium og er enig med landsrådet i, at den grønlandske befolkning er berettiget til en udvidelse af fiskeriterritoriet. Der bør stiles mod international anerkendelse af en ordning, som giver den grønlandske befolkning den nødvendige beskyttelse.

Det ærede medlem hr. Hans Schmidt omtalte spørgsmålet om pensioner til forhenværende tjenestemænd, som har mistet deres rettigheder på grund af deres forhold under besættelsen. Som det vil være det ærede medlem bekendt, tog regeringen i sidste folketingsår initiativ til at søge gennemført en positiv løsning af dette problem, hvilket imidlertid ikke lykkedes, og regeringen overvejer nu muligheden for at tage sagen op igen.

Endvidere har det ærede medlem på ny rejst spørgsmålet om statens panterrettigheder i forbindelse med efterbetalingskrav og foreslået, at der ved ejendommens overgang fra fader til søn meddeles saldokvittering mod betaling af et i det enkelte tilfælde efter forholdene afstemt beløb. Jeg må her henvise til, at statsministeren her fra talerstolen i juni måned oplyste, at der ikke er hjemmel til at eftergive disse krav. Der kan derfor vanskeligt vises større imødekommenhed, end der allerede er givet tilsagn om, og jeg kan erindre om, at statsministeren i juni udtalte, at finansministeriet vil stille sig velvilligt, således at man lempes sig frem, eventuelt ved blot at kræve et mindre afdrag i forbindelse med

[Finansministeren.]

ejerskifte, ligesom man er indstillet på om fornødent at rykke i forbindelse med omprioritering.

Over for det ærede medlem hr. Hans Schmidts bemærkninger om nogle konfiskationssager vil jeg gerne pege på, at det selvsagt er udelukket her at komme ind på en gennemgang af enkeltheder vedrørende konkrete sager. Det må fremhæves, at den konfiskation af tysk ejendom, som har fundet sted her i landet, er sket umiddelbart ved ikrafttrædelsen af konfiskationsloven af 30. marts 1946. Denne lov hviler på en international aftale, nemlig Parisaftalen af 21. december 1945, der er undertegnet af 19 lande. Loven indeholder ganske vist i § 5 en bestemmelse om adgang til at frigive konfiskeret ejendom. Dette skal imidlertid ske på grundlag af indstilling fra et ved loven nedsat dispensationsnævn, og dette har på grundlag af den praksis, som følges, efter indgående prøvelse ikke ment at kunne indstille en sådan fritagelse i de af det ærede medlem fremdragne sager.

Det ærede medlem hr. Poul Møller fremsatte forskellige — og jeg synes særdeles interessante — tanker med henblik på at sikre lovgivningens kvalitet. Der kan vel ikke være stor uenighed om, at det er en fordel, at det høje ting har god tid til at behandle de enkelte lovforslag, særlig da hvis udvalgene udnytter tiden, og på dette punkt har udvalgsformændene et betydeligt ansvar. Regeringen har da også straks ved folketingsårets begyndelse fremsat et betydeligt antal lovforslag, og flere vil følge efter i næste uge. Man vil i det hele taget bestræbe sig på at få forslagene fremsat så tidligt som muligt, og jeg kan kun udtrykke håbet om, at behandlingen af forslagene ikke unødigt trækkes ud til hen imod det tidspunkt, da folketinget normalt tager hjem på sommerferie.

De to andre problemer, som det ærede medlem nævnte, om folketingsudvalgenes kompetence og et lovråd, tror jeg derimod bør overvejes nøje. Naturligvis bør et udvalg ikke forholdes nogen oplysning, som det ønsker fremskaffet, men jeg finder det naturligt, at dette som hidtil sker gennem en henvendelse til den pågældende minister.

Spørgsmålet om oprettelse af et særligt lovråd til at foretage behandling af lovforslag

blev som bekendt drøftet i forfatningskommissionen af 1946. De tilfornødne sagskyndige var af den opfattelse, at et sådant organ ikke ville være af større betydning, og at behandlingen af lovforslag ud fra juridiske og administrative synspunkter lige så godt eller bedre kunne finde sted i de udvalg, hvortil lovforslagene henvises. Kommissionen indtog da også det standpunkt ikke at foreslå indført et sådant særligt organ.

Mod indførelse af et særligt råd til at gennemgå de af folketinget behandlede lovforslag kan i øvrigt rettes den principielle indvending, at man herved så at sige søger at indføre et maskeret tokammersystem, for så vidt som lovrådet skulle kunne udøve en slags censur over for de lovforslag, som der er flertal for i folketinget. Såfremt et sådant lovråd skal have noget formelt medansvar for lovenes indhold eller affattelse, må dets behandling af forslagene nødvendigvis blive temmelig indgående og tidkrævende, således at en ikke ubetydelig forsinkelse af lovforslagenes endelige vedtagelse kan blive følgen.

Jeg vil også tro, at en forsvarlig affattelse af lovene vil kunne opnås ved mindre indgribende foranstaltninger. Allerede under den gældende ordning står folketingssekretariatet til rådighed for udvalgene, og sekretariatet har ikke så sjældent henledt folketingsudvalgenes eller vedkommende ministeriums opmærksomhed på uklarheder eller mangler ved lovforslagenes affattelse. Et yderligere skridt i retning af at sikre en bedre lovgivningsteknik er nylig taget ved oprettelsen i 1958 af en stilling som justitsministeriets kommitterede i lovgivningssspørgsmål.

Efter denne stillings oprettelse er lovgivningsarbejdet i justitsministeriet organiseret således, at forberedelsen af ministeriets egne lovforslag foretages af den kommitterede, der som medhjælp har et vekslende antal af ministeriets tjenestemænd organiseret i et særligt lovkontor. Under lovkontorets arbejdsområde hører også behandling af lovforslag, der af andre fagministerier forelægges justitsministeriet til udtalelse.

Tillige har justitsministeren for nylig henledt de øvrige ministres opmærksomhed på, at det er af stor betydning, at de enkelte ministerier forhandler med justitsministeriet

[Finansministeren.]

om lovforslag, der indeholder bestemmelser om straf, konfiskation eller erstatningspligt, samt om lovforslag, der indeholder bestemmelser af retsplejemæssig karakter eller i øvrigt berører den under justitsministeriet hørende lovgivning, f. eks. familieretten, arveret, skifteret og formuerettens centrale dele. Den kommitterede står selvfølgelig også til rådighed for de øvrige ministerier i andre lovgivningsspørgsmål, herunder spørgsmål om lovenes affattelse i almindelighed.

Der blev af partiernes ordførere fremsat en række bemærkninger om forsvarsspørgsmålet. Jeg finder ingen anledning til i almindelighed at kommentere disse bemærkninger, hvoraf en del naturligvis er egnet til overvejelse i forbindelse med de fortsatte drøftelser af den kommende forsvarsordning.

Derimod må jeg sige, at regeringen med beklagelse hørte de ærede ordførere hr. Erik Eriksen og hr. Poul Møller erklære, at deres partier havde besluttet at trække deres repræsentanter ud af forsvarsudvalget og altså dermed nægte at deltage i fortsatte forhandlinger i dette udvalg. Denne beslutning kommer vel ikke overraskende efter de forskellige udtalelser, der er fremsat fra de to partier om dette spørgsmål i sommerens løb, men fremkalder alligevel nogen undren på et tidspunkt, da der snart kunne ventes et oplæg i udvalget.

Selv om jeg ikke kan sige, at de to partiers begrundelse for deres skridt virker særlig overbevisende, må vi naturligvis tage beslutningen til efterretning. Regeringen må i konsekvens heraf ophæve forsvarsudvalget og fremsætte forslag til forsvarets nyordning her i folketinget. Jeg vil samtidig takke for de forhandlingstilsagn, som blev givet i går, og regeringen håber fortsat, det vil være muligt at samle bred tilslutning om den nye forsvarsordning.

I sit indlæg beskæftigede det ærede medlem hr. Erik Eriksen sig med spørgsmålet om tjenestetidens længde, herunder med mulighederne for at undgå en svækkelse af beredskabet i forbindelse med en afkortning af tjenestetiden. Også tidligere har både det ærede medlem og andre ærede medlemmer tilkendegivet stor interesse for dette spørgsmål, og det er en selvfølge, at regerin-

gen vil inddrage det ærede medlems synspunkter i sine overvejelser.

Jeg skal herefter vende mig mod de økonomiske problemer og de bemærkninger vedrørende skattepolitikken og statens udgiftspolitik, som blev fremsat.

Der synes ikke at herske nogen uenighed om, at den økonomiske situation har udviklet sig tilfredsstillende i løbet af det sidste år. Selv om det er usædvanligt, at vi her i landet har både fremgang i valutastillingen og voksende beskæftigelse, er det en kendsgerning, som ikke lader sig bestride.

Der var imidlertid flere tegn på, at denne kendsgerning ikke rigtig passede et par af de ærede ordførere, som var meget ivrige for at godtgøre, at den indtrådte valutaforbedring da i hvert fald ikke skyldtes regeringens økonomiske politik, og at det var tvivlsomt, om den var varig. Man kan smile lidt ad denne iver for at slå fast, at det er forbedringen af vort bytteforhold som følge af konjunkturudviklingen i andre lande, der er baggrunden for den store valutareserve, særlig når man tænker tilbage på kommentarerne til tidligere situationer, hvor bytteforholdet blev forringet under en socialdemokratisk regering og derefter forbedret under regeringen Eriksen-Kraft.

Så vidt mig bekendt har det ikke på noget tidspunkt været sagt fra regeringens side, at det udelukkende var et resultat af regeringens indsats, at vi er nået dertil, hvor vi står i dag. Det er jo helt oplagt, som også omtalt i åbningstalen, at forbedringen af valutastillingen må henføres til en række sammenfaldende omstændigheder.

På den anden side har den økonomiske udvikling i det sidste år jo ikke udelukkende været præget af lyspunkter. Fragtraterne har været faldende, og landbrugets eksportpriser — særlig for smør — har i lange perioder ligget meget lavt.

Den del af fremgangen, der skyldes de lavere råvarepriser, kan vel anslås til omkring 500 mill. kr., altså henvend halvdelen af den samlede forbedring. Den resterende del skyldes fortrinsvis, at der en periode ikke har været nogen stigning i importen, medens eksporten fortsat er gået frem. Det sidste er særlig bemærkelsesværdigt på

[Finansministeren.]

baggrund af hele den internationale økonomiske situation. En række af vore nabolande har haft nedadgående eksport i år, medens den danske eksport lige til det sidste har vist fremgang. Stigningstakten er dog klart aftagende, og såfremt den nuværende stagnationstendens i produktionen i Europa fortsætter, må vi indstille os på, at der kan komme tilbageslag også for en del danske eksportvirksomheder.

Når importen målt i mængde har været omtrent uændret fra i fjor til i år, hænger det åbenbart sammen med, at der kun har været ringe fremgang i den samlede indenlandske efterspørgsel. De finanspolitiske forholdsregler, der gennemførtes forrige sommer, har medvirket til at holde igen på væksten i efterspørgslen og har dermed også ydet deres bidrag til valutafremgangen. Hertil kom en svækkelse i bygge- og anlægsvirksomheden sidste vinter, bl. a. på grund af vejrforholdene. I løbet af foråret blev denne svækkelse imidlertid overvundet, og der har i det sidste halvår været en tilfredsstillende beskæftigelsesudvikling.

Siden august har de ugentlige ledighedsopgørelser således vist væsentligt lavere ledighed end de 3 foregående år, og det forekommer mig berettiget at sige, at beskæftigelsessituationen for tiden er mere tilfredsstillende, end den har været de foregående år.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen anførte, at ledigheden i år var væsentligt større end i 1953. Man kan undre sig over, hvordan det ærede medlem har fundet frem netop til dette år; men det blev åbenbart valgt som sammenligningsgrundlag, fordi det beskæftigelsesmæssigt set var det bedste af det ærede medlems 3 regeringsår.

Jeg nævnte før, at der i løbet af indeværende år har været god fremgang i beskæftigelsen, og sammenligner man de 8 sidste uger med de 8 tilsvarende uger i 1953, kommer man til det resultat, at vi i dag har mindre ledighed end dengang.

Sammenligner man den samlede beskæftigelse af de organiserede arbejdere, bliver resultatet, at beskæftigelsen de sidste måneder har været godt 10 000 højere end på samme tid i fjor. Og sammenligner man endelig med 1953, bliver resultatet en fremgang på ca. 25 000. Dette er sket samtidig med, at landbruget fortsat har reduceret sin arbejdsstyrke.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen hæftede sig ved, at andre europæiske lande i samme periode har haft en væsentlig stærkere beskæftigelsesfremgang. Mon ikke en af årsagerne hertil har været, at disse lande har haft en stærkere vækst i den voksne befolkning i disse år? I øvrigt er tallene for Vesteuropa som helhed præget af den stærke fremgang i Vesttyskland, hvor særlige forhold har spillet ind.

Uden i øvrigt at ville påstå, at fremgangstakten i de danske erhverv — og specielt i industrien — har været så stærk som ønskeligt, vil jeg dog advare mod at anlægge den vurdering, at udviklingen er gået helt i stå herhjemme. Jeg synes, den udvikling, de danske eksportindustrier har været inde i, giver grundlag for en vis optimisme med hensyn til dansk erhvervslevs evne til at hævde sig i konkurrencen med de store industrilande. Fra 1952 til i år er værdien af industrieksporten fordoblet — og det skyldes kun i ringe grad prisstigninger. Dette forhold må også tages med i betragtning, når man drøfter dansk industris muligheder for at løse de problemer, der melder sig i forbindelse med markedsplanerne.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen udtalte bekymring for, at vi i den nærmeste fremtid ville få en nedgang i beskæftigelsen og byggeriet, bl. a. som følge af „regeringens tøven med boliglovgivningen“.

Der må vel påregnes en sæsonmæssig stigning i ledigheden i den kommende tid, især for arbejdsmændene, men i det store og hele er det mit indtryk, at der i øjeblikket er en ganske fast tendens på arbejdsmarkedet.

[Finansministeren.]

Der er flere tegn på, at denne beskæftigelsesfremgang i ikke ringe grad er betinget af øget investeringsvirksomhed. Det er navnlig glædeligt at se, at der har været et betydeligt opsving i erhvervsbyggeriet. Påbegyndelserne af erhvervsbyggeriet var således i 1. halvår af 1958 40 pct. højere end i 1. halvår af 1957, og det igangværende erhvervsbyggeri er for tiden langt større end i noget tidligere år. Boligbyggeriet ligger noget lavere end i fjor, men den nedadgående linje er standset. Det er særlig værd at notere, at der i år har været en stigning i den del af boligbyggeriet, som finansieres uden statslån. Den omlægning af boligbyggeriets finansiering, som er forudsat i forslaget vedrørende ny boligstøttelov, er således allerede i gang, og der foreligger ikke tegn på, at usikkerheden med hensyn til den ny boligstøttelov skulle have svækket byggelysten.

Den stedfundne udvikling inden for byggeriet må utvivlsomt ses i sammenhæng med den lettelse, der har fundet sted i penge- og kreditforholdene i løbet af det sidste år. Den lavere rente og den lettere adgang til lån har ligesom den sidste sommer gennemførte ændring i reglerne om skattefri afskrivninger bidraget til at skabe gunstigere finansieringsforhold for investeringerne.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen efterlyste en samlet produktionspolitik og langsigtede foranstaltninger til støtte for erhvervslivet og udtalte, at „regeringen ikke har taget noget initiativ til at bistå erhvervslivet og specielt industrien med at overvinde de vanskeligheder, der er forbundet med Danmarks tilslutning til et større marked“.

Det forekommer mig, at den ændring i skattelovgivningens afskrivningsregler og bestemmelserne om investeringsfonds, som vi gennemførte sidste sommer, er et overordentlig vigtigt led i en sådan produktionspolitik. Og det er ligeledes min opfattelse, at den lettelse af kreditforholdene og den rentesænkning, der nu er gennemført, vil være af stor værdi for erhvervene. Men det er måske ikke den slags liberalistiske forholdsregler, det ærede medlem tænker på, når han efterlyser en samlet produktionspolitik?

Det ærede medlem hr. Poul Møller beklagede sig over, at det af regeringen bebudede toldlovsforslag ikke gav industrien en forøget toldbeskyttelse. Det ærede medlem ville have foretrukket, at regeringen allerede nu stillede forslag om at gennemføre den fællesnordiske toldtarif. Jeg behøver vist ikke at spørge det ærede medlem hr. Erik Eriksen, om det var noget i den retning, han havde i tankerne, når han talte om at bistå industrien med at overvinde vanskelighederne ved tilslutning til et større marked. Jeg skal overlade til de to ærede ordførere at drøfte dette spørgsmål indbyrdes.

Det ærede medlem hr. Poul Møller skal jeg blot give den oplysning, at det nordiske toldforslag i henhold til vore traktatmæssige forpligtelser ikke kan gennemføres ensidigt af Danmark, men kun som led i oprettelsen af en nordisk toldunion. Jeg skal her kun erindre om, at en meget betydelig del af de danske toldpositioner er bundet på det nuværende niveau ved de toldaftaler, der siden 1949 er truffet med en række lande under toldforhandlingerne i GATT.

Vedrørende de mere specielle problemer, der knytter sig til den såkaldte dumping-import, især fra Japan og Østeuropa, skal jeg nøjes med at gøre den bemærkning, at regeringen er opmærksom derpå, og at vanskelighederne på dette punkt måske kan overvindes ved andre midler end toldforhøjelser.

Regeringen er i høj grad klar over, at den forbedring i vor økonomiske situation, der nu er nået, langt fra er ensbetydende med, at vore økonomiske problemer på længere sigt er bragt ud af verden. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen nævnte 3 forhold, som må give anledning til overvejelser, nemlig den stigende tilgang af unge til arbejdsmarkedet, tilpasningen til markedsplanernes vilkår samt den hurtige tekniske udvikling. Dette er jo forhold, som gang på gang har været påpeget også fra regeringens side. Den indsats, der gennem de senere år er udfoldet for at skabe forbedrede uddannelsesvilkår for ungdommen, især på de tekniske områder, og for at støtte den teknisk-videnskabelige forskning, er et resultat af regeringens overvejelser i denne sammenhæng.

[Finansministeren.]

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen omtalte i denne forbindelse også den investeringsoversigt vedrørende trafikken, som er tilstillet finansudvalget, og beklagede, at ikke hele folketinget var gjort bekendt hermed. Dette sidste kan der vel bødes på. Hvad de øvrige offentlige investeringer angår, kan jeg oplyse, at behandlingen af planerne inden for undervisningen og forskningen er vidt fremskreden, og at der i øvrigt arbejdes med at klarlægge investeringsønskerne også på andre områder.

Når regeringen har ladet den meget omtalte beretning vedrørende industriens stilling under markedsplanerne udarbejde og offentliggøre, er det netop udtryk for, at vi i regeringen har været opmærksom på, at der her forelæ centrale problemer. Der vil tillige i nær fremtid fremkomme en række andre beretninger omhandlende andre erhvervsmæssige og sociale spørgsmål i forbindelse med Danmarks deltagelse i markedsplanerne. Udarbejdelsen og offentliggørelsen af disse rapporter må netop opfattes som en håndsrækning til erhvervene og som et vigtigt skridt i retning af den industrielle oprustning, der er fornøden. Er det helt på tværs af liberalistiske tankegang at søge at løse vanskelighederne ved at lægge problemerne frem for offentligheden og opfordre erhvervene og arbejdsmarkedets parter til at drøfte egnede forholdsregler?

Det har i øvrigt været regeringen magtpåliggende såvel i overvejelserne vedrørende markedsplanernes betydning for dansk erhvervsliv som under forhandlingerne i Paris og andetsteds at holde sig i så nær kontakt med erhvervene som muligt. Regeringen har da også med tilfredshed bemærket, at arbejdsmarkedets organisationer har taget initiativ til at drøfte de mange nye problemer, som vil melde sig under de nye vilkår.

Det må vel også antages, at den rolige atmosfære på arbejdsmarkedet, der er en følge af de 3-årige overenskomster, vil skabe en god baggrund for disse drøftelser og gøre det lettere for erhvervene at disponere på længere sigt.

Både det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Poul Møller genoptog diskussionen om stabiliseringslånet —

det er det, de ærede medlemmer kalder tvangslånet — dog ikke mere som et krav om at standse opkrævningen, men nu kun som et spørgsmål om at fremskynde udleveringen af obligationerne. Det ærede medlem hr. Poul Møller mente, det kunne være det samme for staten, om obligationerne udstedes nu eller i 1962. Hvis dette var tilfældet for statens vedkommende, måtte det vel indebære, at det også var det samme for skatteydernes vedkommende. Grunden til, at skatteyderne gerne vil have obligationerne nu, er jo imidlertid den, at de vil sælge obligationerne og bruge pengene. I nogle tilfælde vil der utvivlsomt blive tale om at bruge pengene til at finansiere investeringer, men mon der ikke i stort omfang ville blive tale om øget forbrug — og altså om reduceret opsparing?

Jeg forstod det ærede medlem hr. Erik Eriksens bemærkninger om de økonomiske fremtidsudsigter derhen, at det ærede medlem nærede visse bekymringer. Rimer denne vurdering godt sammen med ønsket om at få sat forbruget i vejret ved at frigive stabiliseringslånet?

Det ærede medlem hr. Poul Møller berørte også spørgsmålet om fremskyndelse af tilbagebetaling af den bundne opsparing fra 1951-52. Hertil kan jeg svare, at tanken om at finde former for en fremskyndet tilbagebetaling ikke er opgivet og er til overvejelse i regeringen.

Det ærede medlem hr. Poul Møller gentog en række tidligere fremsatte synspunkter vedrørende skattepolitikken, som jeg påhørte med stor interesse. Et hovedpunkt heri synes at være forestillingen om, at byggestøttelovens revision skulle muliggøre en omfattende skattelettelse, der kunne danne baggrund for forskellige reformer. Jeg tror, der næres meget overdrevne forestillinger — og det gælder også det ærede medlem — om mulighederne i den retning. Nedbringelsen af statens udbetalinger til boligstøtte vil ske gradvis over en længere årrække, bl. a. fordi udbetalingerne først sker et par år efter, at tilsagn er givet.

Jeg fulgte i øvrigt som nævnt med interesse det ærede medlems bemærkninger om skattelovgivningen og har noteret, at der synes at være sket en vis, skal vi sige tilnærmelse mellem vore synspunkter. Det ærede medlem synes nu villig til at drøfte

[Finansministeren.]

mulighederne for en reduceret progression i beskatningen — måske ved overgang til proportional beskatning — som jeg gennem flere år har gjort mig til talsmand for. Nogen fuldstændig enighed i opfattelsen er der dog ikke tale om, idet jeg fortsat mener, at proportional skat uden fradragsret er mere hensigtsmæssig end proportional-skat med fradragsret. Men dette vil der jo sikkert blive rig lejlighed til at drøfte nærmere senere.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen nævnte under sin omtale af statens udgiftspolitik, at der i den seneste tid skulle være søgt tillægsbevillinger til et samlet beløb af 600 mill. kr. Dette tal undrer mig i betragtning af, at det samlede udgiftsbeløb på den årlige tillægsbevillingslov, som omfatter mange andre reguleringer, er væsentlig mindre. Jeg forstår ærlig talt ikke, hvordan det ærede medlem er nået til de 600 mill. kr. Det ærede medlem har vel ikke lånt tallet fra sin nabo, det ærede medlem hr. Jensen-Broby? Han er ganske vist ikke til stede, men han har tidligere opereret med 600 mill. kr. Jeg ved ikke, om det er disse millioner, der nu skal luftes på en anden måde. Jeg må gøre det ærede medlem hr. Erik Eriksen opmærksom på, at man skal være forsigtig med at anvende de af det ærede medlem hr. Jensen-Broby benyttede tal ude omkring i landet.

Man kan naturligvis altid komme op på et tal af denne størrelsesorden, når man anstrenger sig og samler bevillingsansøgninger til finansudvalget for en tilstrækkelig lang periode, men da det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde, at det drejede sig om den seneste tid, bliver tallet endnu mere uforståeligt. Jeg fristes derfor til at tro, at det ærede medlem simpelt hen har opgjort den samlede sum uden hensyn til, om de pågældende bevillinger skal afholdes i år eller i de kommende år.

Jeg var noget forundret over det ærede medlem hr. A. C. Normanns stærke reaktion i anledning af boligstøttelovforslagets § 3, hvorefter finansministeren bemyndiges til at købe obligationer. Jeg tror ikke, man skal tillægge denne beføjelse en så vidtrækkende betydning, som det ærede medlem åbenbart gjorde, og som jeg også har

set andre gøre, men i øvrigt er dette vel et spørgsmål, som kan drøftes nærmere i forbindelse med behandlingen af boligstøttelovforslaget.

Flere af de ærede ordførere har strejft spørgsmålet om leje- og boliglovgivningen. Da lovforslagene herom skal til behandling i det høje ting om få dage, finder jeg det rigtigst at udskyde den almindelige debat om forslagene indtil da. Jeg skal begrænse mig til nogle ganske få bemærkninger.

Det ærede medlem hr. Poul Møller ankede over, at man ikke for mange år siden er kommet med forslag til en huslejetilpasning. I denne forbindelse kan man vel ikke lade være at spørge om, hvorfor regeringen Erik Eriksen ikke stillede forslag herom. Det har man overladt til efterfølgende regeringer.

Såvel det ærede medlem hr. Erik Eriksen som det ærede medlem hr. Poul Møller udtalte, at en huslejetilpasning må anses for nødvendig. Øjensynlig mente de, at huslejestigningen burde være endnu højere end den foreslåede, og at grundejerne skulle have hele forhøjelsen. Regeringen er af den opfattelse, at grundejerne bør have det, der er nødvendigt til en rimelig vedligeholdelse af ejendommene og til en passende forrentning af deres kapital, og at den yderligere forhøjelse bør tilfalde samfundet.

Provenuet heraf vil komme borgerne til gode for det første gennem en lettelse i den kommunale indkomstskat og dernæst gennem de sociale ydelser, der gennemføres i den foreslåede lovgivning. Jeg kan nævne huslejetilskuddet til de børnerige familier også i de ældre lejligheder og til folkepensionister og andre vanskeligt stillede, de øgede tilskud til byggeri for de mindstbemidlede — hvor der efter forslaget skal bygges 2 000 lejligheder årlig mod hidtil 350 lejligheder — mulighederne for ydelse af lån til forbedring af gamle ejendomme og til lejernes overtagelse af ældre ejendomme som andelsboliger.

Det ærede medlem hr. Poul Møller omtalte, at der i den seneste tid er opstået uenighed om, hvilke aftaler der lå bag den bemyndigelseslov, som landbrugsministeren i foråret fik tingets tilslutning til, og at der hverken her i salen eller under

[Finansministeren.]

udvalgsbehandlingen har været oplyst noget om, at der var en særlig aftale imellem den højtærede landbrugsminister og landbrugets organisationer om prisfastsættelse på det danske hjemmemarked. Dette sidste er ikke så mærkeligt, ærede medlem, da der ikke foreligger en sådan aftale.

Må jeg til slut fremhæve, at selv om beskæftigelsessituationen og valutastillingen således lige i øjeblikket tegner sig bedre, end vi har været vant til gennem mange år, ville det være letsindigt at tro, at der er sikret varig stabilitet på disse områder. Ingen kan vel vente, at vi fortsat måned efter måned vil få valutaoverskud. Det må påregnes, at der igen kan komme perioder med tilbageslag, selv om vi kan håbe på, at de bliver af begrænset omfang.

Endnu knytter der sig betydelig usikkerhed til de forskellige markedsplaners skæbne, men man kan vist gå ud fra, at selv om forhandlingerne herom kan trække ud, vil udviklingen gå i retning af øget europæisk samarbejde og fortsat afvikling af handelsrestriktionerne. Dette vil betyde skærpet konkurrence for danske virksomheder, men vil samtidig åbne nye afsætningsmuligheder for danske produkter på de europæiske markeder.

Den kendsgerning, at vi nu har fået en noget større valutareserve end tidligere, betyder, at vi i hvert fald på dette punkt har en relativt gunstig udgangsposition for bestræbelserne på at udbygge konkurrencedygtig produktion her i landet. På den anden side må vi også sikre os mod, at valutareserven forringes, således at vi ikke har noget at stå imod med, hvis vi igen skulle møde alvorlig modgang udefra.

Der knytter sig usikkerhedsmomenter til fremtiden. Vil det i sommer indledte produktionsopsving i Amerika fortsætte og sætte nye prisstigninger i gang, eller er der fortsat fare for tilbageslag? Og vil det være muligt at bryde den stagnationstendens, som for tiden er fremherskende i en række europæiske lande? Det er ikke nemt i dag at give svar på disse spørgsmål. Vi må derfor fortsat føre en forsigtig økonomisk politik.

Regeringen håber på tilslutning hertil fra det høje ting og på fortsat medvirken

fra erhvervslivet og arbejdsmarkedets parter i bestræbelserne på at styrke og udbygge Danmarks økonomi.

Økonomiministeren (*Bertel Dahlgaard*):

Der er under debatten rettet enkelte henvendelser til mig, som jeg gerne vil svare på.

Det ærede medlem hr. Poul Møller beklagede, at vi fortsat befinder os i uvisshed om, hvorvidt den nordiske toldunion overhovedet lader sig realisere, selv om vi har den bedste vilje dertil. Jeg deltager i denne beklagelse, samtidig med at jeg glæder mig over, at det ærede medlem anerkendte det store arbejde, der er udført af de fremragende embedsmænd fra de 4 lande, som har udarbejdet planerne for en nordisk toldunion, så det ærede medlem med rette kunne sige, at teknisk set ligger vilkårene inden for den nordiske toldunion klart. Når afklaringen omkring det nordiske fællesmarked stadig trækker ud, skyldes det, som vi alle ved, at beslutningen vedrørende en nordisk toldunion har måttet vente på afklaringen vedrørende dannelsen af et vesteuropæisk frihandelsområde. Jeg deler imidlertid det ærede medlems håb om, at de nærmest kommende måneder må bringe klarhed også med hensyn til, om viljen i de forskellige lande inden for Nordens grænser er stærk nok til at føre den store sag i havn. Det ærede medlem sagde, at han havde troet, at min interesse for en nordisk toldunion var så stor, at jeg ville arbejde med på, at Danmark allerede nu i det toldlovsforslag, der snart fremsættes, gennemfører den fællesnordiske toldtarif, som er udarbejdet med henblik på en nordisk toldunion. Finansministeren har allerede gjort det ærede medlem opmærksom på, at vi i henhold til vore internationale forpligtelser kun kan gennemføre den specielle nordiske toldtarif som led i toldunionens gennemførelse, men jeg vil gerne understrege, at jeg ikke nærer den mindste betænkelighed ved den foreslåede nordiske toldtarif som led i en toldunion, selv om dens todsatser på adskillige områder nødvendigvis må være højere end de nuværende danske satser. Sagen er, at dannelsen af det større samlede nordiske marked med dets økono-

[Økonomiministeren.]

miske samarbejde mellem landene og deraf følgende øgede produktivitet fører toldproblemerne ind i en helt ny fase, navnlig hvis den nordiske toldunion kombineres med et europæisk frihandelsområde, der bygger på en gradvis afvikling af tolden inden for et europæisk landområde omfattende ca. 250 millioner mennesker.

Det er for mig meget glædeligt at se, at de muligheder, en sådan udvikling indeholder, synes at gå op for stadig større dele af det danske erhvervsliv, og det glæder mig i det ærede medlem hr. Poul Møllers tale at spore en positiv indstilling over for disse muligheder.

Det ærede medlem fremdrog i sin tale en lille artikel, der har stået i Københavns radikale Vælgerforenings medlemsblad, og som opfordrer til at fjerne militære anlæg fra København, så hovedstaden kunne blive en åben by. Det ærede medlem spurgte mig, om jeg er enig deri, idet han anførte, at der med begrebet en åben by folkeretligt set menes en by, der ikke vil blive forsvaret. Udlagt på den måde, som det ærede medlem her udlægger det, vil jeg selvfølgelig ikke være enig i den nævnte udtalelse — det siger sig selv. Men jeg tror, det ærede medlem har misforstået den pågældende udtalelse. Det fremgår alene deraf, at udtalelsen selv fremhæver, at det også er af militære hensyn, man ønsker de militære anlæg fjernet fra hovedstaden. Det spørgsmål, der her behandles, er det i tidens løb også inden for militæret ofte diskutererede problem, om den stærke koncentring i København af militære anlæg med deres store sårbarhed er forsvarlig. Så vidt mig bekendt er den almindelige opfattelse i dag, at den størst mulige spredning af militære anlæg er ønskelig, såvel ud fra militære hensyn som ud fra hensynet til den civile befolkning. En sådan spredning er også under udvikling herhjemme, og var det ikke forbundet med så overordentlig store økonomiske ofre, er der sikkert heller ikke tvivl om, at store militære anlæg allerede var blevet fjernet fra hovedstaden.

Disse synspunkter kan selvsagt ikke forveksles med den tanke, at København ikke skulle forsvares. Københavns forsvar indgår jo under det samlede forsvar af

territoriet, som er formålet med den til enhver tid gældende forsvarsordning.

Jeg er så i øvrigt bedrøvet over, at det ærede medlem hr. Poul Møller føler så stor utryghed ved, at jeg i en halv snes dage fungerer som udenrigsminister. Det ærede medlem gjorde et helt nervøst indtryk ved tanken herom. Jeg tror dog, at selv ud fra det ærede medlems synspunkter er risikoen for større ulykker i den korte tid ret begrænset; men når det ærede medlem alligevel i den anledning fristes til at synge Helmutshke viser af længsel efter den bortrejste udenrigsminister, er jeg sikker på, at hele regeringen sætter pris på denne særprægede venlighed og anerkendelse af den nye udenrigsminister.

Per Hækkerup: Jeg skal udtrykke min glæde og tilfredshed med, at der i de to ærede oppositionsordføreres taler i går ikke skete nogen anfægtelse af det, der har fundet udtryk i åbningstalen, og som jeg for mit vedkommende yderligere udbyggede i det, jeg sagde i går om den økonomiske situation i Danmark og den kendelige bedring af situationen, der er indtruffet på en række områder. Jeg skal naturligvis indrømme, at det ville være vanskeligt for de ærede ordførere at fremføre en virkelig begrundet afvisning af denne påstand, som jeg dokumenterede med henvisning til en række tal.

Mere interessant er det måske, at oppositionens stiltiende anerkendelse af de indtrådte forbedringer suppleredes med en fuldstændig mangel på forsøg på fra oppositionens side at opstille noget alternativ til den økonomiske politik, der er blevet gennemført af regeringen og regeringspartierne.

Jeg lagde godt mærke til, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen også ved denne lejlighed talte om udgiftssiden og udgiftsreformen. Jeg har ved tidligere lejligheder spurgt det ærede medlem, hvad det er for udgifter det ærede medlem vil have skåret ned på. Hvor er det, det ærede medlem mener at der bliver ruttet med midlerne? Hvor er det, regeringen eller staten er for flot? Hvad er det for befolkningsgrupper, det ærede medlem mener bliver for gunstigt stillet i den udgiftslovgivning, der er

[Per Hækkerup.]

gennemført, og som jeg i øvrigt har indtryk af at det ærede medlems parti har stemt for langt, langt den overvejende del af? Jeg tror, det ville være en fordel for debatten om den økonomiske politik, om det ærede medlem ville løfte sløret for, hvad hans udgiftsreform og nedskæringsønsker går ud på.

Selvfølgerlig gjorde begge de ærede ordfører nogle kritiske bemærkninger til forskellige af de gennemførte foranstaltninger, og det er, som den højtærede finansminister har sagt, kun naturligt; det er jo oppositionens opgave. Men når man tænker tilbage på den debat, vi havde for 15-16 måneder siden, må jeg erkende, at der denne gang fuldstændig manglede smæld i kritikken. Jeg tror, det er gavnligt for den saglige forhandling, at vi har undgået den opihidselse, der prægede sindene, lige efter at regeringen blev dannet.

Selvfølgerlig blev vi ikke forskånet for en omtale af stabiliseringslånet, som oppositionen med indædt energi betegner som tvangslånet. Jeg lagde imidlertid mærke til, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen i sin omtale af stabiliseringslånet valgte at formulere det sådan, at nu havde der gennem flere måneder ikke været selv den mindste saglige begrundelse for at opretholde stabiliseringslånet. Når jeg tænker tilbage på den debat, vi havde, da stabiliseringslånet blev indført, eller da vi sidste gang drøftede spørgsmålet på grundlag af de to oppositionspartiets ønske om, at stabiliseringslånets yderligere opkrævning blev standset, er det glædeligt at konstatere, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen nu mener, at der i hvert fald dengang var en vis saglig begrundelse for det. Det var nok så hyggeligt, om vi havde hørt denne indrømmelse dengang i stedet for at måtte vente til nu.

Det ærede medlem hr. Poul Møller gjorde også nogle bemærkninger om stabiliseringslånet. Med den særlige form for sprogfornyelse, det ærede medlem synes at ville indføre, sagde han, at nu skulle vi fra regeringspartierne ikke sige „æh-bæh“ til ham og være stolte over, at de virkninger, han havde påstået stabiliseringslånet ville få, ikke var indtrådt.

Det ærede medlem nævnte i denne forbindelse, at navnlig måtte vi ikke tro, at stabiliseringslånet ikke havde hæmmet investeringen. Selv om det ganske vist ikke var synligt selv om man ikke kunne konstatere det, mente det ærede medlem at kunne fastslå, at stabiliseringslånet alligevel havde hæmmet investeringen, og han mente ikke, at nogen ville bestride dette. Det vil jeg meget gerne, hvis det kan glæde det ærede medlem. Efter min mening har stabiliseringslånet fremmet investeringerne derved, at det har bevirket en vis forbrugsnedgang og dermed en forøgelse af den samlede opsparing. Jeg tror, det er vanskeligt at bestride rigtigheden af denne fremstilling; uanset om der er tale om en større eller mindre procentdel, vil det ærede medlem næppe kunne betvivle, at stabiliseringslånet i et vist omfang har betydet en forbrugsnedgang og en forøgelse af den samlede opsparing. Jeg kan være helt enig i den betragtning, som de ærede ordførere for oppositionen gav udtryk for, at vi ikke må tro, at den glædelige fremgang, vi har fået i vor økonomiske stilling, er så stabil, at den ikke kan rystes af udefra kommende begivenheder, og at der er adskilligt i den internationale konjunkturudvikling, der kan give anledning til at udvise en vis forsigtighed. Men netop på denne baggrund synes jeg ikke, det vil være rimeligt at ændre den økonomiske politik, som i hvert fald har bragt en række væsentlige forbedringer i landets økonomiske stilling.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen gjorde også nogle bemærkninger om egnsudviklingsloven. Jeg har lagt mærke til, at venstrepressen i større eller mindre udstrækning har vendt sig imod egnsudviklingsloven. Vel bestrider man ikke, at den kan betyde forøget produktion og beskæftigelse, fordi den særlig sætter ind i de dele af landet, hvor arbejdsløsheden er størst, men man vender sig imod den med den begrundelse, at her er der tale om statslån, statsstøtte og vejledning fra statens side. Jeg synes, at både venstrepressen og det ærede medlem i deres vurdering af egnsudviklingsloven ikke bare burde se på, om den betyder forøget produktion og beskæftigelse i al almindelighed, og om man

[Per Hækkerup.]

mener, det er rimeligt, at dette vindes ved, at staten støtter og vejleder det lokale og private initiativ. Jeg synes også, det ærede medlem burde være interesseret i, at der gennem egnsudviklingsloven tilstræbes — og utvivlsomt også vil blive muliggjort — en bedre afbalancering af erhvervslivets udvikling. Der er dog ubestrideligt store områder i landet — det ærede medlem behøver bare at tænke på Tønder amt eller Thisted amt — hvor vi står over for en stadig udtynding af befolkningen, fordi der mangler lokale erhvervsmuligheder. Jeg tror også, at det under hensyn til opnåelse af en afbalanceret befolkningsudvikling og en afbalanceret fordeling af erhvervslivet hele landet over vil være hensigtsmæssigt, at man opfylder egnsudviklingslovens formål.

Jeg har med tilfredshed lyttet til de bemærkninger om markedsplanerne, som de ærede ordførere for oppositionen fremkom med, og som gik ud på, at man i hvert fald indtil videre er enig i den linje, regeringen har anlagt. Jeg skal bekræfte, at vi også fra socialdemokratiets side er af den opfattelse, at vi med hensyn til endelig stillingtagen til de forskellige muligheder på markedsplanernes område må afvente den yderligere afklaring, som vi håber kan komme, inden der er gået alt for lang tid. I den forbindelse kan jeg dele den højtærede økonomiministers glæde over det ærede medlem hr. Poul Møllers positive udtalelser vedrørende det nordiske økonomiske samarbejde. Jeg kunne i den anledning have lyst til at spørge det ærede medlem, om jeg har forstået hans bemærkninger rigtigt, om det ærede medlem ønsker, at den afklaring om det nordiske økonomiske samarbejde, som vi alle gerne vil nå frem til så hurtigt som muligt, skal komme allerede på det forestående møde i Nordisk Råd. Jeg har ellers forstået, at man fra alle sider herhjemme var enig om, at det ikke kunne være hensigtsmæssigt på det forestående møde i Nordisk Råd at forsøge at få — om jeg så må sige — fremtvunget en endelig standpunkttagen til de nordiske markedsplaner. Jeg vil være interesseret i her fra talerstolen at få forklaret, hvad det ærede medlems mening er.

Jeg vil dernæst gøre nogle bemærkninger om forsvarsspørgsmålet og de to oppositi-

onspartiers beslutning om at udtræde af forsvarsudvalget.

Det er selvfølgelig rigtigt, at denne beslutning sådan set ikke kom særlig overraskende, ikke mindst fordi en række store venstreblade jo med stigende styrke i den seneste tid har krævet, at oppositionen skulle udtræde af det såkaldt hemmelige eller lukkede forsvarsudvalg. Jeg har ligeledes lagt mærke til, at det ærede medlem hr. Poul Sørensen — lidt mere i spørgeform — har opstillet den mulighed, at det kunne blive nødvendigt for oppositionen at trække sig ud af udvalget. Alligevel er det en beslutning, som jeg på mit partis vegne i hvert fald gerne vil udtrykke beklagelse over. I den begrundelse, de ærede medlemmer anførte, gav de også en fremstilling af, hvorledes arbejdet omkring den kommende forsvarsordning var foregået, en fremstilling, som jeg ikke mener helt dækker de virkelige forhold.

Både det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Poul Møller gav atter udtryk for, at der skulle have været opnået enighed forud for valget i maj 1957 mellem socialdemokratiet og de to oppositionspartier om udformningen, eller i hvert fald om hovedtrækkene i udformningen af en ny forsvarsordning. Der er det rigtige deri, at der mellem et flertal af forsvarsudvalgets medlemmer, nemlig de medlemmer, der repræsenterede de tre partier, var enighed om principperne for en kommende forsvarsordning; men så vidt mig bekendt havde dette spørgsmål ikke været til stillingtagen i de politiske partier, i parti-grupperne — ja, muligvis i den konservative partigruppe, det ved jeg ikke. Det havde i hvert fald ikke været til stillingtagen så vidt mig bekendt hverken i venstres folketingsgruppe eller i den socialdemokratiske folketingsgruppe, så der forelå ikke nogen tilkendegivelse fra partigrupperne om deres standpunkt til spørgsmålet. Det blev allerede oplyst af den højtærede statsminister, da vi drøftede spørgsmålet her i juni måned, og blev dengang ikke bestridt fra nogen side. Jeg vil også minde om, at når udvalget dengang ikke sendte spørgsmålene til endelig drøftelse i partigrupperne, hænges det sammen med, at vi fik en henstilling fra NATO-myndighederne om ikke at lægge os endeligt fast på udformningen af en for-

[Per Hækkerup.]

svarsordning, før man inden for NATO havde tilendebragt de igangværende drøftelser vedrørende behovet for militære styrker. Disse drøftelser inden for NATO blev først afsluttet i foråret i år, og resultatet deraf kunne først i april måned viderebringes til forsvarsudvalgets kundskab, omend, det erkender jeg, i summarisk form. Jeg tror, det hører med til billedet, når man skal vurdere, hvorledes forløbet af denne sag har været, da at erindre dette.

De to ærede ordførere mente i deres grundelser for det lidt drastiske skridt, de tager — grundelser, som jeg synes er påfaldende tynde — at kunne sige, at det åbenbart er regeringens hensigt at opretholde forsvarsudvalget for at have en slags røgslør, bag hvilket regeringen kan skjule sin indre uenighed om forsvarsspørgsmålet. Nu har vi tidligere hørt tale om indre uenighed i regeringen — det var, da det drejede sig om boligstøtte- og lejeloven — men vi har jo nu i folketinget til behandling forskellige lovforslag, som viser, at regeringen er nået frem til enighed om, hvad man kunne forelægge tinget. Man behøver derfor ikke at nære så store bekymringer, selv om jeg erkender, at det naturligvis med 3 partier, der hvert for sig har sin opfattelse og sine synspunkter, kan tage sin tid, inden man får forhandlet spørgsmålene til ende. Men det er efter min opfattelse ikke nogen korrekt fremstilling af det faktiske forhold, hvis man vil hævde, at det kun er dette, der har været med til at trække forhandlingerne i langdrag, sådan som oppositionen hævder det er sket inden for forsvarsudvalget.

Jeg har allerede nævnt, at vi først i foråret i år fik afklaring fra NATO-myndighederne, efter forsvarsminister mødet i april vedrørende behovet for de militære styrker, og den havde vi som nævnt henstillet at få, inden vi traf vor endelige beslutning om Danmarks bidrag. Jeg vil dertil yderligere føje følgende: det er jo bekendt, at det udkast, som forsvarsstyrelsen i henhold til direktiver fra forsvarsudvalgets flertal havde

givet til en kommende forsvarsordning, byggede på politiske forudsætninger, som man på forhånd måtte vide ikke ville kunne opfyldes fra regeringens side, og som jeg tvivler på ville kunne opfyldes af oppositionen — eller i hvert fald en del af oppositionen — her i tinget. Det har under alle omstændigheder ikke fremmet forhandlingerne, at man altså på den måde har fået en første besvarelse fra forsvarsstyrelsens side, som ikke kunne siges at tilfredsstille de politiske forudsætninger.

Jeg skal også nævne, at den afklaring, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen mener at have kunnet konstatere, i hvert fald ikke har forhindret ham i selv så sent som i august måned i år at kaste et spørgsmål ind i debatten omkring den kommende forsvarsordning, et spørgsmål, som jeg skal erkende der knytter sig overordentlig stor interesse til; jeg tror, det ærede medlem ville have følt sig i meget høj grad forbigået, hvis ikke regeringen havde anmodet om, at dette spørgsmål — spørgsmålet om tjenestetidens længde — var blevet taget op til saglig undersøgelse. Nu foreligger der et resultat, eller i hvert fald et delvis resultat, af den militære sagkundskabs bedømmelse heraf, og denne bedømmelse er blevet tilstillet forsvarsudvalget. Jeg må ærlig talt sige, at det er lidt vanskeligt for mig at se det fornuftige og det rigtige i, at oppositionen vælger netop dette tidspunkt — hvor det er tilkendegivet, at vi i løbet af et par uger i forsvarsudvalget skulle have forsvarsministerens udkast til forhandlingsgrundlag forelagt, hvor vi allerede har fået den militære sagkundskabs bedømmelse af en vis side af forsvarsspørgsmålet til orientering, således at dette skulle indgå i den kommende drøftelse — det forekommer mig meget ejendommeligt, at man netop vælger dette tidspunkt til at sige: nu vil vi ikke være med mere, det tidspunkt, hvor man står over for at skulle gå i gang med de reelle forhandlinger, som de ærede medlemmer og deres partier i dag ønsker at fremtvinge ved at trække sig ud af udvalget.

[Per Hækkerup.]

Det er svært at se den saglige interesse for forsvarssagens fornuftige løsning i en sådan optræden.

Jeg vil også gerne sige et par ord om spørgsmålet om de lukkede døre og de hemmelige forhandlinger, som der har været talt om. Fordelen ved at have det politiske forsvarsudvalg, som vi, jeg er nødt til at sige har haft, har været den, at vi i dette udvalg har kunnet modtage oplysninger af mere specificeret karakter, oplysninger, der fra NATOs side var klassificeret som fortrolige. Det er givet, at der har været og også fremover vil komme oplysninger, som nødvendigvis, når vi står i et samarbejde med andre lande, må betragtes som fortrolige, og som ikke vil kunne indgå i den offentlige debat omkring spørgsmålene. Det vil være en svaghed, synes jeg, for oppositionspartierne, når de skal tage stilling til en kommende forsvarsordning, at de da har berøvet sig selv muligheden for at få dette saglige grundlag for deres stillingtagen. Jeg synes derfor, det havde været rimeligere, om man havde fortsat den fremgangsmåde at forhandle i det politiske forsvarsudvalg.

Når de ærede medlemmer anfører, at forhandlingerne i det lukkede eller hemmelige forsvarsudvalg har afskåret os fra at have en offentlig debat om forsvarsproblemerne i Danmark, så synes jeg, de faktiske forhold modsiger dette. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen har jo da i hvert fald kunnet yde et meget konkret bidrag til den forsvarspolitiske diskussion, og jeg mener ikke at have iagttaget, at hverken repræsentanter for de politiske partier eller for den militære sagkundskab har holdt sig tilbage for gennem pressen eller på anden måde at oplyse om, hvilke problemer der foreligger ved udformningen af den kommende forsvarsordning. Men det er klart, at sådanne offentlige drøftelser nødvendigvis bliver på de mere generelle linjer, som de altid har været. Der har heller ikke været nogen hæmsko på forsvarsudvalgets medlemmer i retning af at deltage i en sådan offentlig debat om forsvarsproblemer, så snart det drejer sig om synspunkter og argumenter af almindelig karakter og man ikke betjener sig af de oplysninger af fortrolig karakter, der var tilstillet forsvarsudvalgets medlemmer.

Jeg må derfor sige, at det undrer mig,

at de to ærede oppositionspartier har fundet tidspunktet egnet til at afbryde det samarbejde i forsvarsudvalget, som netop nu stod over for at skulle gå ind i sin afgørende fase. Man må jo spørge sig selv, hvad motiverne herfor er. Jeg har bemærket mig, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen mener det rigtigt at understrege, at socialdemokratiet har et særligt ansvar i denne sag. Jeg skal ikke bestride, at socialdemokratiet som det største parti og — dette være sagt uden at genere de andre regeringspartier — det førende regeringsparti, som det største i regeringen, har det største ansvar for den kommende forsvarsordnings udformning. Det skal jeg aldeles ikke bestride. Men det har interesseret mig at se, hvormed det ærede medlem hr. Erik Eriksen begrundet vort særlige ansvar, thi det ærede medlem siger, at dette parti, socialdemokratiet, i dag står friere i denne sag, end det gjorde ved regeringens tiltræden; de to små regeringspartier tør nu mindre end nogen sinde true socialdemokratiet med et brud eller med et valg. Ja men hvis det ærede medlem har den opfattelse — jeg skal ikke på nogen som helst måde kunne afgøre, om det ærede medlems opfattelse er rigtig eller forkert — hvis det ærede medlem har den opfattelse, hvad er da hensigten med netop på dette tidspunkt at afbryde forhandlingerne i det forsvarspolitiske udvalg?

Jeg har naturligvis bemærket mig, at det ærede medlem hr. Poul Møller har den diametralt modsatte opfattelse. Uden at det ærede medlem tør sige, at det er det radikale venstre, der binder socialdemokratiet, mener det ærede medlem at have fundet ud af, at socialdemokratiets hænder i dette spørgsmål er blevet bundet fra fase til fase. Når nu de to oppositionspartier er ved at nå den fuldkomne harmoni i forsvarsspørgsmålet, ville det også være hyggeligt, om de nåede den fuldkomne harmoni i bedømmelsen af, hvordan socialdemokratiets og regeringens stilling er: enten er vi blevet stærkere i socialdemokratiet, eller også er vi blevet bundet på hænder og fødder.

Jeg skal bekræfte, at vi fortsat ønsker og håber, at vi kan opnå den brede enighed om den kommende forsvarsordning. Når jeg tager i betragtning, hvorledes det ærede

[Før Hækkerup.]

medlem hr. Erik Eriksen ser på socialdemokratiets stilling, må jeg sige, at jeg også med interesse har bemærket mig det ærede medlems udtalelse om, at han og hans parti fortsat vil være med til et loyalt samarbejde om tilvejebringelsen af en sagligt forsvarlig nyordning af vore værn.

Så siger det ærede medlem: der ligger ikke i vor stillingtagen noget som helst ønske om at misbruge forsvarsspørgsmålet i indrepolitisk øjemed. Det havde naturligvis ikke været nødvendigt for det ærede medlem at sige det; ingen og da allermindst vi, der kender det ærede medlem, tror, at han ville anlægge taktiske betragtninger, men det beroliger naturligvis, at det ærede medlem fastslår det. Vi er for vort vedkommende fortsat parat til at gå ind i drøftelser, der tilsigter at tilvejebringe den brede enighed bag forsvarsordningen.

Men man kan jo spørge sig selv, hvad motivet er til, at de to partier trækker sig ud af det politiske forsvarsudvalg, og jeg har da også meget nøje studeret, hvad det ærede medlem hr. Poul Møller sagde. Det ærede medlem sagde nemlig, at motivet var at fremtvinge et regeringsforslag. Hvis man nu ønsker at opnå eller fremme muligheden for at opnå den størst mulige politiske enighed omkring forsvarsordningen, tror det ærede medlem hr. Poul Møller så virkelig for alvor, at den rette måde er først at tvinge regeringen til at fremsætte et i detaljer udarbejdet forslag, som man derefter skal begynde at forhandle med oppositionen om? Tror det ærede medlem ikke, at den største chance for at opnå den brede enighed dog ville have været, hvis man havde taget forhandlingen, inden regeringen og regeringspartierne havde lagt sig fast i forslagsform i enkeltheder? De konservative kan ikke selv tro på, at dette virkelig fremmer den brede enighed omkring forsvars-sagen.

Jeg har i går stillet det ærede medlem hr. Erik Eriksen et spørgsmål i relation til en udtalelse, det ærede medlem hr. Poul Sørensen er kommet med vedrørende de konservatives fremtidige forsvarspolitik, som det ærede medlem hr. Poul Sørensen erklærede ville være på linje med venstres, således at der ikke blev tale om noget forsvarsforlig, som det konservative folkeparti

ikke deltog i. Jeg har tilladt mig at spørge, om det ærede medlem hr. Erik Eriksen på tilsvarende måde var af den opfattelse, at der var enighed om, at man var på linje i forsvarsspørgsmålet de to oppositionspartier imellem. Jeg kan ikke se andet, også som følge af, at jeg ikke fik noget svar på mit spørgsmål i går, end at det, der er sket her, er, at de konservative har droppet livssagen og givet sig ind under venstres forsvarspolitik, som de ved lejlighed efter lejlighed i de senere år har stemt imod. Jeg kan ikke se andet, end at de konservative har afleveret deres selvstændige standpunkttagen i forsvarssagen til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, og jeg tvivler om, at man her ved har forbedret mulighederne for at løfte forsvarsspørgsmålet ud af den partipolitiske strid.

Det, vi har været vidne til her, at de to oppositionspartier nu trækker deres medlemmer ud af forsvarsudvalget — og så kan man jo gisne om, hvad hensigten har været med det — er efter min opfattelse det første resultat af det konservative knæfald over for venstre i spørgsmålet om forsvarsordningen. Jeg tvivler om, at det virkelig er til gavn for forsvarssagens saglige løsning.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 13.

Mødet udsat kl. 11¹⁶.

Mødet genoptaget kl. 13.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den ærede ordfører for udvalget til valgs prøvelse, for at hun kan gøre indstilling til tinget om godkendelse af et valg.

Ordføreren for udvalget til valgs prøvelse (Edel Saunte): Efter at det høje ting har meddelt det ærede medlem for østre storkreds Gudrun Bjørner orlov på grund af sygdom, og efter at mejeriejer Robert Sandau har meddelt, at han er villig til at indtræde som midlertidigt medlem, har udvalget til valgs prøvelse undersøgt papirerne

[Edel Saunte.]

og skal herefter enstemmigt indstille til det høje ting at godkende Robert Sandau som midlertidigt medlem af folketinget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af mejeriejer Robert Sandau som midlertidigt medlem af folketinget

vedtoges enstemmigt med 118 stemmer.

Derefter genoptoges forhandlingen om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 5, foregående forhandling sp. 133, sp. 198 og sp. 265).

Erik Eriksen: Må jeg begynde med at takke den fungerende statsminister, den højtærede finansminister, for hans udtalelser på de områder, hvor de måtte betragtes som værende imødekommende. I øvrigt må jeg have lov at sige, at denne debat har været præget af, at regeringen er blevet rost af sine egne. Det har jeg lov til at sige, for jeg har netop i dette øjeblik set, at også den højtærede fiskeriminister uden for debatten her i salen har givet udtryk for en opfattelse, som jeg roligt tør sige vil blive husket. Den højtærede minister har været i Jylland og udtalt, at han egentlig ikke ville have brudt sig hverken om en socialdemokratisk eller en radikal-socialdemokratisk regering, end ikke en ren retsstatsregering, for, sagde den højtærede minister, ingen kunne have gjort det så godt som den trekantede. Det er vel, om jeg så må sige, når ministeren selv skal sige det.

Se, jeg har lagt mærke til, at adskillige af ordførerne i går ankede over venstrepressens behandling af regeringen, tror jeg der blev sagt. Selv det ærede medlem hr. Niels Andersen, der i øvrigt ellers holdt en tale med mange interessante liberale enkeltheder — en tale, som det ærede medlem vel netop havde mulighed for at holde, fordi han på retsforbundets bænke ikke er gammel af dage — var inde på, at det var kedeligt, som venstrepressen behandlede retsforbundet. Nu kan jeg ikke forstå, at det ærede medlem, når han var inde på den tankegang, så ikke også i den forbin-

delse fremdrog sit eget partis blad, Vejen frem, for dér var jo virkelig citater at hente, hvis man endelig skal ind på den tankegang, men det skal jeg nu lade ligge.

Udtalelserne om markedsplanerne giver ikke grund til flere bemærkninger fra min side i øjeblikket. Også den højtærede finansminister understregede nødvendigheden af at holde dørene åbne for andre løsninger, dersom forhandlingerne om frihandelsområdet ikke førte til et tilfredsstillende resultat. Jeg har som sagt for nærværende ikke noget at føje dertil.

Den højtærede minister benyttede også lejligheden til i forbindelse med sin omtale af valutastillingen at sige, at vi jo havde en relativt god udgangsposition i hvert fald på dette område, når vi skulle tilpasse os de europæiske forhold og vilkår. Det kan ikke bestrides, men det var slet ikke på dette område, jeg havde givet udtryk for bekymring, og det ved den højtærede minister også meget godt. Jeg tror at turde fastslå, at det naturligvis ikke kan siges at være nogen god udgangsposition, når det faktiske forhold er, at 40 pct. af industrien hurtigt vil komme i vanskeligheder under den nye tids vilkår. Det er jo det, der er det centrale i det hele.

Den højtærede minister var så i øvrigt inde på valutaudviklingen, og jeg må konstatere, at ministeren dog ikke antastede de grunde til forbedringerne, som blev anført i går fra oppositionens side. Denne valutaforbedring er jo slet ikke noget specielt dansk. Der er ikke noget at sige til, at regeringen selv og dens ordførere søger at tillægge deres egne såkaldte økonomiske foranstaltninger den størst mulige betydning; men det er nu alligevel med tilfredshed, man konstaterer, at fra alle sider er man nødt til at indrømme, at det i hovedsagen er den internationale konjunktur, de lavere importpriser, de formindskede importmængder, alt det, vi påpegede i går, der har været af altafgørende betydning.

Må jeg i øvrigt henlede opmærksomheden på en leder i Berlingske Tidende for i går, der netop påviser den fælles valutabedring i så at sige alle vesteuropæiske lande. Det ville vel alligevel være for meget at tillægge den høje regering lod eller andel i æren for valutaforbedringen i England, Vesttyskland, Italien, Holland, Belgien o. s. v.

[Erik Eriksen.]

Det er altså som sagt — og det er der vel også enighed om — den internationale udvikling, der har æren på dette område.

Hvad angår beskæftigelsen, er der vel heller ikke for mig grund til at komme med mange bemærkninger. Vi har netop i dag til morgen set meddelt officielt, at der i september er tale om en væsentlig stigning i arbejdsløsheden. Det, jeg har ønsket at pege på, er tendensen; det, jeg har villet understrege, er, at vi er nødt til at have hele opmærksomheden henvendt på, at udviklingen kan komme til at gå i en meget kedelig retning i de kommende år, når det nye Europa begynder at tage form. Det er det, jeg har haft i mine tanker.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerups udtalelser om tvangslånet forbavsede mig noget. Det ærede medlem sagde, så vidt jeg forstod, at tvangslånet havde fremmet investeringerne. Det er en så særpræget udtalelse, at jeg ikke er i stand til at imødegå den; jeg må indskrænke mig til at konstatere, at det i hvert fald ikke er tilfældet i de erhvervskredse, hvortil jeg har kendskab. At investeringerne er stigende, siger jo ikke noget som helst om, at de ikke ville have været langt mere stigende, hvis vi ikke havde haft dette tvangslån.

Jeg gentager, at vi fra vor side er ængstelige for vor økonomiske og konkurrencemæssige position i erhvervmæssig henseende. Jeg indrømmer, at det kan være meget svært at danne sig et overblik; men at vanskelighederne vil blive store, er nu åbenbart.

Må jeg ikke benytte lejligheden til, når vi nu er ved disse områder, at minde om, at jeg sidste år henledte statsministerens opmærksomhed på, at en omlægning af produktionsstatistikken så at sige gjorde det umuligt at foretage sammenligninger, og at sammenligninger med tiden før 1955 slet ikke kunne foretages. Jeg henstillede samtidig, at regeringen tilvejebragte et sådant sammenligningsgrundlag, i hvert fald tilbage til 1953. Det er kedeligt eller i hvert fald besværligt at skulle søge til internationale tabelværker for at finde de nødvendige oplysninger, og det er heller ikke rimeligt, at det skal være nødvendigt. Jeg henstiller derfor på ny, at der bliver lejlighed til at foretage sammenligninger blot disse 5 år

tilbage på grundlag af statistisk departements officielle publikationer — jeg tænker her ikke alene på industriproduktionen, men også på engrospristallet, på bytteforholdet og på forskellige andre talrækker.

Jeg kommer så til det område, der har optaget den væsentligste tid af debatten, nemlig forhandlingerne vedrørende forsvarspolitikken. Det er fra forskellig side blevet sagt — og navnlig, synes jeg, af det ærede medlem hr. Per Hækkerup her i formiddags — at man ikke kunne indse det fornuftige eller det rigtige i, at oppositionen udtrådte af forsvarsudvalget. Nu kommer det vel an på, hvorudfra man anskuer problemet. For mig står det ganske klart, at det nok skal vise sig, at der nu kommer gang i arbejdet i forsvarsudvalget, og det er jo det, vi så længe har anmodet om skulle ske. Men jeg kan ikke begribe, at det ærede medlem overhovedet er inde på denne tankegang, dels på baggrund af arbejdsgangen, som den har været i forsvarsudvalget, dels — og det er det væsentlige — når man tænker over, hvorledes vi fra oppositionens side skulle kunne regne med at få nogen indflydelse i udvalget, når regeringen har sit eget interne udvalg til at tage sig af disse ting. Jeg mener også, jeg har lov til at sige til det ærede medlem, at så vidt jeg er orienteret, har jeg ret i, hvad jeg har sagt om enighed i hovedtrækkene mellem socialdemokratiet, venstre og det konservative folkeparti; der var denne enighed mellem udvalgets medlemmer og den højtærede minister.

Jeg tror egentlig godt, at det ærede medlem er i stand til at forstå vor bevæggrund til at udtræde, hvis han bare vil holde sig enkelte ting klart, f. eks. dette, at den højtærede forsvarsminister har udtalt, at tjenestetidsspørgsmålet ikke ville blive løst isoleret, men at det måtte ses i sammenhæng med hele forsvarsordningen; og så kommer en af den højtærede forsvarsministers ministerkolleger og siger, at en nedsættelse af tjenestetiden må finde praktisk udtryk, uanset om vi får en nyordning. Den højtærede fiskeriminister siger om samme spørgsmål: hvorfor skal de 3 partier tigge venstre og de konservative om at være med, når det gælder om at få en fornuftig ordning — som den højtærede minister siger — på dette område? Hvorfor skal vi tigge dem

[Erik Eriksen.]

om at være med, når de 3 partier udmærket og bedre selv kan klare det?

Set på denne baggrund er det dog vist meget rimeligt, at oppositionen siger: nu kan det være nok; nu må det være den højtærede forsvarsminister, der på normal vis udarbejder et forslag og fremsætter det til fri og åben behandling her i tinget; nu må den højtærede minister komme med et forslag, som han sagligt og politisk vil stå inde for. Det er jo ikke oppositionen, der vil den højtærede forsvarsminister noget ondt. Den højtærede forsvarsminister erindrer måske, at hans partifælle, afdøde statsminister Vilhelm Buhl, engang her i tinget til en politisk modstander sagde: frisk mod, Antonius, du har jo intet ondt bedrevet! Det kan vi gentage i dag: ministeren har intet ondt bedrevet, men den højtærede minister er ved at miste ansigt, fordi hans modstandere i regeringen har gjort ham bange eller i hvert fald hindrer hans bevægelsesfrihed.

Derfor er det, vi andre føler, at vi bliver misbrugt i forsvarsudvalget, misbrugt ganske enkelt for at dække den uenighed, der er inden for regeringen selv. Det er derfor, vi har bedt om at få dørene åbnet. Det er jo for øvrigt ligegyldigt, hvem man møder: når talen er om folketingets arbejde, bliver vi altid bebredt de mange lukkede døre i dansk politik.

Det har hele tiden stået mig klart, at når nu oppositionen tog det skridt at træde ud af forsvarsudvalget, ville vi få tillagt alle mulige motiver. Jeg mener, at jeg er en ret god kender af de politiske forhold, også herinde, og jeg havde regnet med, at når vi nu læste morgenbladene, ville der have stået, at nu var Erik Eriksen blevet underlagt de konservatives forsvarspolitik. Nu ser jeg til min forbavselse, at det er lige omvendt. Men bortset herfra var jeg klar over, at der ville blive tillagt os alle mulige motiver. Jeg har altså søgt at begrunde det skridt, vi har taget, og min begrundelse er den, at det ville have været tåbeligt at lade vore repræsentanter sidde og agere skjold for en regering, der var indbyrdes uenig. Vi kunne meget let til sin tid have fået det prædikat hæftet på os, at vi på dette område havde været mere naive end egentlig tilladeligt. Vi kunne have risikeret at få det

stempel på os, som Hørup engang satte på en naiv meningsfælle — jeg citerer efter hukommelsen —: den, der for enhver pris vil være sammen med en regering, han ellers er modstander af, er lige så slagtefærdig som den hanbi, der har gjort sin skyldighed.

Må jeg derefter gøre et par bemærkninger om tjenestetiden. Den har jo været genstand for adskillig omtale. Den tanke, som jeg herom har udkastet, har mødt en vis velvilje, ikke mindst hos den højtærede finansminister, men jeg har indtrykket af, at denne velvilje i hvert fald fra en enkelt side var af mere teoretisk art. Lad mig straks sige, at hvis denne tanke skal udvandes i sit økonomiske indhold, så bliver den noget helt andet, end jeg har tænkt. Lad det være sagt, at det er virkelighedsfjernt at gå ud fra, at man i vor tid kan få folk til at blive inde til en frivillig eftertjeneste uden at yde den betaling, der måtte gøre dette tillokkende. Det vil jeg gerne have fastslået. Jeg er meget imod, at man på dette område prøver at bygge noget nyt op på et grundlag, der hviler på en falsk idealisme.

Vi skal se realistisk på spørgsmålet, og gør vi det, kan man ikke være i tvivl om, hvorledes den værnepligtige ungdom vil reagere på dette tilbud. Jeg ved ikke, om den højtærede forsvarsminister vil gøre noget egentligt ved det, men i hvert fald kan der ikke ske noget, som på nogen måde kan genere forsvaret, ved at prøve det. Man kunne ganske enkelt prøve, hvor langt det er muligt at komme ad frivillighedens vej, og det, der så måtte mangle i, at man nåede til vejs ende, måtte man så nå ad værnepligtens vej. Det er så enkelt, at jeg tror, det er noget, vor ungdom rent umiddelbart vil forstå og anerkende.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann var inde på, at vor hjemlige militærdebat var præget af det, han kaldte taktiske manøvrer og mistænkeliggørelse af det radikale parti. Det er egentlig modigt sagt af en radikal ordfører, hvis han med udtalelsen „taktiske manøvrer“ tænker på andre partier. Det håber jeg at jeg har sagt så tydeligt, at det ikke blot er noget, der er antydnet. Lige fra 1905 til i dag har det radikale parti i forsvarsspørgsmålet indtaget, hvad jeg vil kalde et bekvemlighedsstandpunkt. Jeg tror ikke, disse bekvemlighedsstandpunkt-

[Erik Eriksen.]

ter er særlig aktuelle i øjeblikket. Den højtærede forsvarsminister er jo engang i et modigt øjeblik kommet med en udtalelse om, at det ikke kunne lade sig gøre at køre på frihjul. Jeg ved ikke, hvem den højtærede minister har tænkt på, naturligvis ikke . . . (*Forsvarsministeren* [Poul Hansen]: Også på venstre!). Også på venstre? Har den højtærede minister haft indtryk af, at venstres medlemmer i forsvarsudvalget ikke ville være med til en positiv ordning? Så er den højtærede minister åbenbart befængt med samme opfattelse, som landbrugsministeren var inde på: at det skyldes venstre og konservative, at vi ikke havde fået en ny forsvarsordning. Det bliver mere og mere klart for mig, at det er det rigtige, vi har gjort ved at udtræde af udvalget. Jeg vil gerne indrømme over for det radikale venstre og det ærede medlem hr. A. C. Normann, at jeg virkelig har haft og fremdeles har følelsen af, at når man fra radikal side vil borttage det økonomiske grundlag for en frivillig eftertjeneste, er det, fordi man fra den side ikke ønsker at være med til at popularisere forsvaret. Jeg må indrømme, at denne opfattelse har jeg ikke blot antydningvis, men faktisk.

Det var det ene.

Det andet er, at jeg har indtryk af, at det radikale venstre vil være imod en eventuel nyordning ligegyldigt på hvilket område, forudsat at den koster flere penge. Der er kun ét, der tæller i den forbindelse fra radikal side. Det er min faste overbevisning, at hvis der var et flertal for at prøve den vej, jeg har peget på, ville det kunne få betydning for hele befolkningens indstilling til forsvaret. Der er ingen grund til at skjule — det er noget, vi alle ved — at forsvarsordninger og militærordninger altid er noget uendelig vanskeligt i et demokratisk land.

Vi ved jo alle, at det ikke står i vor magt at begejstre på dette område, og det er heller slet ikke muligt at opfanatisere nogen stemning. Jeg tror, at vi udmærket kan få folk til at forstå, at vi her i landet som i alle andre lande er nødt til at have et forsvar af en vis størrelse og repræsenterende en vis slagkraft. Når det anerkendes, hvorfor så ikke prøve at nå frem til en ordning, som også folkeligt vil møde forståelse? Den ud-

vej, jeg har foreslået forsøgt, gør det muligt at sikre en forsvarlig uddannelse, sikre tilstedeværelsen af de nødvendige bestående styrker, og sætter os i stand til at nedsætte den tvungne tjenestetid. Det er altså en lige så effektiv ordning som den, vi har, personlig tror jeg mere effektiv, og samtidig, gentager jeg, er det en ordning, der vil møde større forståelse, skabe større tilfredshed i de kredse, der skal bære byrderne.

Det er de bemærkninger, jeg har ønsket at gøre ved denne lejlighed, for at det skulle stå fuldstændig klart, hvilket standpunkt vi har, og hvilke motiver vi har haft til at foretage det skridt, vi har foretaget ved at træde ud af forsvarsudvalget.

Poul Møller: Jeg vil først takke den højtærede finansminister for hans bemærkninger om det, jeg sagde om folketingets arbejdsform og arbejdsvilkår. Jeg forstod, at han havde hørt med interesse på mine betragtninger og havde en vis sympati for dem, men han havde vist ikke meget at have denne sympati i, og det beklager jeg for så vidt. Jeg vil dog gerne, før sagen forlades og denne debat afsluttes, sige, at det er ikke kun et spørgsmål om, hvad regeringen vil, det er i høj grad et spørgsmål om, hvad folketinget og dets partier vil. Folketingets arbejdsform er noget, vi selv har ansvar for, og jeg vil derfor opfordre andre partier og udvalget for forretningsordenen til at arbejde med dette problem i den kommende vinter uden hensyn til den sympati, vore tanker møder hos regeringen.

Jeg vil derefter gerne gøre nogle bemærkninger om tvangslånet. Jeg beklager for så vidt, at det ærede medlem hr. A. C. Normann i sin tale i går ikke var rigtig glad ved at blive mindet om det, han sagde for nogle få måneder siden. Jeg forstod på ham, at han sagde, at det var ikke præcis lige nu disse obligationer skulle udleveres. Jeg har et citat fra Politiken, som jeg beder om lov til at bringe foruden et senere citat i denne forbindelse. Den 18. august skrev Politiken i anledning af en tale, det ærede medlem havde holdt dagen forinden i Hovborg, det radikale smørhul:

„Normann gav i øvrigt udtryk for sympati for tanken om at frigive de nye tvangslånsobligationer om et års tid i

[Poul Møller.]

stedet for i 1962. Det ville være en fordel for dem, der mangler penge til investering i deres bedrifter.“

For os — vi er jo ræsonnable også i denne sag — er det ikke afgørende, om det bliver i 1958 eller 1959, og nu spørger jeg det ærede medlem hr. A. C. Normann, om han vil støtte et forslag om, at disse obligationer udleveres i 1959, således som han sagde i Hovborg.

Så er der det ærede medlem hr. Niels Andersen, der krøb uden om den varme grød i denne sag. Han kom ikke ind på sine gode betragtninger fra sommerens artikler, men jeg må måske minde om en artikel i Jyllandsposten torsdag den 7. august. Den havde til overskrift: Stabiliseringslånets følger og skatterne, og er skrevet af det ærede medlem hr. Niels Andersen, og den slutter således om forslaget om at udlevere obligationerne nu:

„En foranstaltning af omtalte art kræver imidlertid en lovændring, som jo vanskeligt kan finde sted, inden folketinget atter træder sammen.“

Jeg afbryder her citatet. Det ærede medlem havde egentlig ønske om allerede at gøre det i august, men vi måtte altså vente, til folketinget trådte sammen. Videre står der:

„Derfor må vi håbe, at den gunstige økonomiske udvikling fortsætter og understøtter den tanke, der er fremført vedrørende stabiliseringslånet, så der kan fremsættes lovforslag herom så snart som muligt i det nye folketingsår.“

Nu vil jeg gerne spørge det ærede medlem hr. Niels Andersen, om han vil støtte et sådant forslag, hvis vi skulle fremsætte det. Vi fremsatte forslag vedrørende tvangslånet i foråret, men vi er trætte af at komme med lovforslag, som ikke kan gennemføres. Denne artikel viser imidlertid, at der var vilje til stede fra retsforbundets side, og jeg ved ikke af, at der i den økonomiske udvikling — det vil jeg gerne spørge det ærede medlem om, for han tager jo forbehold over for den økonomiske udvikling — i tiden siden august er sket noget, som kan gøre, at det ærede medlem nu ikke mener, at vi skal gennemføre et sådant lovforslag. Jeg håber derfor, vi kan enes om en sådan lovændring og få tilsagn om det i dag.

Så vil jeg gerne sige til den højtærede finansminister, som var inde på, at der ville ske en forbrugsudvidelse, hvis tvangslånsobligationerne blev udleveret nu, at det vil der måske nok, men det vil der også i 1962, og jeg er overbevist om, at vi skal lade være at tro, at forholdene bliver bedre, fordi vi foretager en udskydelse. Disse obligationer skal jo ud, og den dag de kommer ud, vil det påvirke forbruget i et vist omfang, men samtidig vil det påvirke investeringerne på en heldig måde, idet der vil blive brugt penge til investeringer. Jeg vil derfor spørge den højtærede finansminister: hvorfor skulle det være mere risikabelt at udlevere obligationerne i 1959 end i 1962, hvor de skal ud?

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup var inde på spørgsmålet om tvangslånets investeringsfremmende virkning. Jeg ved godt, det er en betragtning, som det ærede medlem har gjort gældende mange gange, og hvori han delvis støttes af den højtærede finansminister, at tvangslånet ligefrem skulle have fremmet investeringen. Det ærede medlems argumentation er den, at det har skabt en forbrugsnedgang og dermed en forøgelse af opsparingen og investeringen. Nu vil jeg gerne spørge det ærede medlem, som jo har lugtet til nationaløkonomien: tror det ærede medlem, at enhver form for forbrugshæmning fremmer investeringerne? Er det ærede medlem ikke enig med mig i, at man også kan presse forbruget så stærkt ned, at investeringerne derved hæmmes? Især når man nærmer sig perioder som den, vi har været inde i, hvor højkonjunktoren er forbi og man går ind i en lavkonjunkturudvikling, vil en stærk forbrugshæmmende politik naturligvis medføre nedgang i investeringerne. Det afgørende er, om det, man investerer i, er produktivt, om det — for at bruge en socialdemokratisk vending — er profitabelt at investere, om man har chance for at få solgt de varer, man skal omsætte sine investeringer i.

Dernæst nogle bemærkninger om skatterne. Det ærede medlem hr. A. C. Normann var inde på en meget dristig betragtning, især når man tænker på, hvad der står i åbningstalen, den betragtning nemlig, at det konservative folkeparti havde foreslået en omsætningsafgift, der ikke kunne fradrages i selvangivelsen; dermed mente det ærede

[Paul Møller.]

medlem, at vi var egentlig lige så gode eller lige så dårlige som den højtærede finansminister og den højtærede handelsminister, der taler om at ophæve skattefradragsretten. Hvornår har det konservative folkeparti fremsat et forslag om, at omsætningsafgift skal indføres her i landet? Det var ikke os, ærede medlem, der gennemførte tøjskatten i 1955, den sidste virkelig store omsætningsafgift, vi har haft herhjemme, den, der rammer befolkningens almindelige forbrug. Det var ikke os, der i fjor forøgede omsætningsafgiften på automobiler meget betydeligt. Jeg vil derfor gerne have at vide, hvornår det konservative folkeparti er gået ind for omsætningsafgift, og jeg vil minde det ærede medlem om, at han støtter en regering, der just i sin åbningstale har sagt, at den overvejer at indføre en almindelig omsætningsafgift. (*Afbrydelser fra ministerbænkene.*) Ja, man overvejer da i hvert fald at lade betænkningen om forbrugsafgifter indgå i sine overvejelser. Men denne betænkningens inddragelse i overvejelserne sker vel ikke for at få direkte forbrugsskat. (*Afbrydelse af finansministeren* [Kampmann]). Nu spørger jeg den højtærede finansminister, der afbrød: den højtærede minister har skrevet en artikel i Dagens Nyheder, hvori han vendte sig imod direkte forbrugsskatter, efter at betænkningen forelå. De overvejelser, der kan være tilbage vedrørende denne betænkning, drejer sig kun om de indirekte forbrugsafgifter, omsætningsafgifter. Har jeg misforstået åbningstalen, når jeg mener, den siger, at regeringen omgås med tanken om at indføre en almindelig omsætningsafgift? (*Afbrydelse:* Ja!). Har jeg misforstået åbningstalen, når jeg siger, at man overvejer problemet om omsætningsafgift? (*Afbrydelse:* Nej!). Det har jeg altså ikke misforstået. Jeg vil bede ærede medlemmer lægge mærke til, at regeringen overvejer problemet om en almindelig omsætningsafgift.

I øvrigt tror jeg, at det ærede medlem hr. A. C. Normanns tale om skattefradrags-

retten havde fejl adresse. Dette med at man ikke skulle blive ved med at kredse om denne sag, det var ikke det afgørende, det var noget, man skulle lade ligge — det havde gal adresse. Det er ikke os, men den højtærede finansminister, der ustandselig kredser om skattefradragsretten.

Vi har stået på det grundlag, som vi var enige med det ærede medlem om tidligere — og også håber at være i fremtiden — at vi vil bevare skattefradragsretten, men det er den højtærede finansminister, der gang på gang er kommet med forslag om at ophæve den. Hvis det ærede medlem derfor føler, at diskussionen om denne sag er ham ubehagelig, hvad jeg meget vel forstår, skal han stoppe tyven, men tyven findes andre steder end til højre her i salen. Han skal stoppe den højtærede handelsminister, han skal stoppe den højtærede finansminister, og han skal stoppe den radikale ungdomsbewægelse.

Vedrørende de forskellige markedsdannelser vil jeg gerne takke den højtærede økonomiminister for det, han sagde i formiddags om det nordiske marked. Jeg forstod ham således, at hans toldpolitiske betæneligheder — som han i øvrigt har haft gennem mange, mange år — ville forsvinde, hvis den nordiske markedsdannelse skete som led i en større markedsdannelse. Jeg spørger den høje regering, foranlediget af det, det ærede medlem hr. Niels Andersen sagde i går, om dette synspunkt dækker hele regeringen, om det også dækker den højtærede minister uden portefølje, om altså retsforbundet vil gå med til en nordisk toldunion, hvorved vore toldsatser forhøjes. Hvis det er tilfældet, synes jeg, nu da vi arbejder os ind i realiteterne vedrørende disse drøftelser, at det ærede medlem hr. Niels Andersen som ordfører for et regeringsparti skulle være mere tilbageholdende med i den grad at føre antitoldkampagne, end han var her i går.

Til det ærede medlem hr. Niels Andersen vil jeg i øvrigt gerne sige, at der gælder den gamle regel — i den katolske kirke har man

[Poul Møller.]

i hvert fald haft den i mange år — at konvertitterne altid er de ivrigste og de mest hellige. Det samme indtryk fik man ved at høre det ærede medlems tale i går. Det var en interessant tale, en meget moraliserende tale, en meget samfunds- og ansvarsbevidst tale. Det var en tale, der krævede en objektiv behandling af problemerne, og som sagde, at oppositionen måtte ikke møde med en subjektiv indstilling over for problemerne. Der er for nylig kommet en bog, som jeg tror det ærede medlem kunne have en vis glæde af at læse, en bog om retsforbundets historie i Danmark. Hvis det ærede medlem læste denne historie igennem, ville han se, at retsforbundet i hele sin parlamentariske tilværelse, i hvert fald indtil det ærede medlem blev medlem af tinget, kun førte en subjektivt indstillet politik, kun gik i brechen for én ting, nemlig for sine egne opfattelser, og ikke gik på akkord i nogen sag. Hvis det ærede medlem er i tvivl, kan han spørge den højtærede minister uden portefølje, om det ikke var linjen gennem mange års retstatspolitik. Der er ikke tale om, at det ærede medlem nu kan komme og moralisere over for os andre, der har måttet arbejde med problemerne i mange år og har taget ansvaret for mange ting, medens det ærede medlems partifæller bare fralagde sig ethvert ansvar.

Det ærede medlem var meget ivrig modstander af tolden, som jeg lige har nævnt, men hvis det ærede medlem skal vælge mellem told og importrestriktioner, hvis det ærede medlem skal træffe sin afgørelse med hensyn til, om det er en fordel at have importrestriktioner fremfor at have et mådeligt toldværn, ville jeg tro, at det ærede medlems liberale indstilling vil føre til, at han vil se mere positivt på told, end han gør. Hvor var i øvrigt det ærede medlems hellighed henne, da man sidste år gjorde bilerne dyrere, da man på den måde afviklede importrestriktioner? Man kaldte det ganske vist ikke told, men det ærede medlem ved, at det havde akkurat samme virkning som told, da vi ikke fremstiller biler herhjemme, men kun samler biler. Det ærede medlem ved også godt, at hans regering — hvilket ikke blev kritiseret af os — samtidig med at man indførte disse store omsætningsafgifter, gennemførte en ordning,

hvorved man skabte en beskyttelse specielt for de danske samlefabrikker. (*Afbrydelse af økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]). Ja men den blev større, da man fordyrede dem mere, end man ville være med til, da vi drøftede disse sager i toldkommissionen. (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]: Det var på et andet grundlag!). Ja, det er altid et andet grundlag. Dengang sad den højtærede minister i opposition, nu sidder han i regeringen. Det var det andet grundlag. (*Afbrydelse af økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]). Det var måske fornuftigt at se sådan på det.

Hvad i øvrigt angår tolden og toldpolitikken, må vi afvente regeringens forslag; men jeg fik ikke svar på mit spørgsmål, om toldkommissionen ikke skulle ophæves. Hvad skal vi egentlig med den? Hvorfor skal vi sidde i den, når vi aldrig samles til møder og aldrig ser på noget forslag? Det er i det hele taget ganske aparte: jeg har forstået, at regeringen dybt beklager, at vi ikke vil sidde i en kommission eller i et udvalg og forberede en lovgivning, hvor regeringen gerne vil have os til at sidde og forberede en lovgivning, men dér, hvor man i forvejen har et udvalg eller en kommission, der skulle forberede en lovgivning, vil regeringen overhovedet ikke spørge kommissionen, før man fremsætter lovforslag. Det viser lidt af hulheden i disse beklagende og stærkt alarmerende betragtninger, man fremfører over for venstres og det konservative folkepartis stilling til forsvarsudvalget.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup stillede mig et spørgsmål vedrørende rækkefølgen for de nordiske og de europæiske markedsdannelser. Han ville gerne have mig til at sige, at jeg ønskede en fuldstændig afklaring af det nordiske på det kommende møde i Nordisk Råd, eller måske ville han have mig til at sige det modsatte; i hvert fald ville han gerne have mig til at gå i en fælde, forstod jeg.

Jeg deler helt den højtærede økonomiministers opfattelse, at vi formentlig ikke kan træffe nogen afgørelse til november, medmindre der i disse dage under Paris-mødet finder en virkelig afklaring sted af frihandelsområdets vilkår. Men det, vi gerne skulle sigte mod, og det, jeg bad om, var, at vi skulle finde ud af, om det ikke er en lygteemand, vi løber efter, når vi taler om

[Poul Møller.]

en nordisk union, om det ikke forholder sig således, at selv med vor bedste vilje kan vi ikke få en sådan, fordi et af de andre lande ikke vil ind i den. Det var dette, vi gerne ville have afklaret gennem de kommende drøftelser. Jeg tror, det ville være nyttigt. Vi har ikke alt for megen tid i denne sag, og den tid, vi har, skal vi nytte og bruge. Derfor må vi snart vide, om der er en reel mulighed for en nordisk union, eller om det i virkeligheden bare er en sæbeboble, for så må vi indstille vor tankegang på andre muligheder.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann var lidt ked af, at formanden for den konservative folketingsgruppe havde fastslået som sit mål, at han gerne ville overflødiggøre det radikale venstres indflydelse i dansk politik. Jeg tror ikke, det ærede medlem kan tage os det ilde op. Det har, som det ærede medlem sagde, været et håb, vi har nærret gennem flere år, ikke blot fordi vi ikke bryder os meget om de radikale, ikke alene derfor, men det er for så vidt det samme håb, som socialdemokratiet sikkert har. Jeg ved i hvert fald, at der stadig er socialdemokrater, der har håbet på, at deres parti kan få flertal i det høje ting. Den dag, det får flertal i det høje ting, er det radikale venstres indflydelse meget betydeligt begrænset. Vi er andreovre i denne side af salen, der nærer det samme håb om at vinde folkeflertallet for vor politik og vor linje, således at det radikale venstres indflydelse herigennem kan begrænses til det antal mandater, det har i tinget, så de ikke kan bruge en nøgleposition, fordi de tilfældigvis sidder dér i midten, til at prøve på at være mæglende, som de kalder det. Vi er lede og kede af økonomiministerens og andres mæglingsforsøg, fordi vi ved, at de holder altid med den anden part.

Vedrørende forsvaret, som nu har givet anledning til en lang række bemærkninger i går og i dag, vil jeg gerne takke den højtærede finansminister for hans bemærkninger i formiddags. Jeg synes, de var rolige og velovervejede og fastlagde det, som også er ønsket fra vor side: at vi her i tinget og under folketingets udvalgsforhandlinger kan få en drøftelse af denne sag.

Jeg vil også gerne takke den højtærede økonomiminister for hans bemærkning om

den åbne by, som altså ikke skulle være nogen åben by alligevel. Jeg er kun tilfreds med det; jeg ønsker bestemt ikke, at hovedstaden skulle være nogen åben by. Jeg havde altså set, at den omtalte radikale avis havde brugt udtrykket, og jeg var ikke klar over, at udtrykket „åben by“ ikke dér betyder det, som det almindeligvis betyder. Det gør det altså ikke i radikalt sprog, det var en misforståelse. Man skal være forsigtig, når man omgås sådanne ord; så skal man vide, hvad de dækker.

Vi hørte i går tre ordførere for regeringspartierne, hvorved vi hørte om tre forskellige slags forsvarspolitik. Det fortæller lidt om, hvordan det står til inden for regeringen. Der var flere afskygninger. Det ærede medlem hr. A. C. Normann lagde megen vægt på besparelser og nedskæringer, og det ærede medlem hr. Niels Andersen ville helt have værnepligten væk. Det var en krænkelse af menneskerettighederne, tror jeg det ærede medlem sagde, at vi havde værnepligt. Nu tror jeg ikke, det ærede medlem skal lægge sig fast på standpunktet. Det kan være, det kommer til at gå ligesom med stabiliseringslånet og andre sager. Man skal ikke lægge sig så fast på det og sige det så kraftigt som, at værnepligten er en krænkelse af menneskerettighederne. Det kan være, det ærede medlem kommer til at stemme for en sådan krænkelse i løbet af nogle få måneder. Jeg vil ikke tro, det ærede medlem kan trænge igennem med det synspunkt, at værnepligten ikke må bevares her i landet, og at menneskerettighederne således ikke må krænkes.

Det ærede medlem hævdede også, at vor handle måde vedrørende forsvarsudvalget ikke ville gavne vort land. Jeg tror, at her skal man overlade bedømmelsen til den subjektive indstilling, som det ærede medlem ellers frakendte enhver betydning. Den subjektive indstilling er ensbetydende med, at hver enkelt her i salen må finde ud af, hvad der gavner vort land, når vi tager vort standpunkt. Anderledes kan det vel ikke være i politik. Vi kan ikke have en overdommer, selv om det skulle være det ærede medlem, til at fortælle os, hvad der gavner, og hvad der ikke gavner landet. Jeg tror ikke, det ville gavne nogen, heller ikke landets forsvar, blot at sidde og vente på, hvilken frugt der kan komme ud af den

[Poul Møller.]

mesalliance, som den nuværende regering er med hensyn til forsvarsspørgsmålet, og måske endda komme til at se, at mesalliancen er ganske impotent, når det kommer til stykket. Det tror jeg ikke ville gavne nogen.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann var inde på, at det var en partipolitisk manøvre, vi foretog os. Ærede medlem, vi er villige til at lade en hvilken som helst uvildig instans afgøre, hvem af os der har drevet mest partipolitik på forsvarssagen. Vi er villige til at indanke både for den historiske forskning og for en hvilken som helst anden domstol årstallene 1905, 1909, 1929, hele udviklingen efter den anden verdenskrig, spørgsmålet om Danmarks deltagelse i NATO, holdningen over for vort frit lejde-tilbud i vinter. Vi lader gerne sagen indanke for en hvilken som helst uvildig instans. Jeg tror ikke, kendelsen vil falde ud til fordel for det ærede medlem og hans parti. Hvad skulle vi i øvrigt kunne vinde partipolitisk med den holdning, vi har taget? Hvilken partipolitisk gevinst skulle der kunne ligge i det? Selvsagt ingen.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup var i formiddags meget stærkt inde på det spørgsmål, hvorfor udtrædelsen af udvalget skulle ske netop nu. Hvorfor netop nu, spørger det ærede medlem, nu er forslaget på trapperne, og derfor burde vi være blevet dér. Det, at forslaget er på trapperne, er blevet sagt nogle gange til os i tidens løb. Det blev sagt i åbnings talen i fjor og adskillige gange senere. Er det ærede medlem egentlig overbevist om, at det forslag er så tæt ved at blive fremsat, som det ærede medlem påstår? Nu får vi det her i folketinget i stedet for, og dermed har vi sprunget et overflødig led over; vi kan så forhandle det her. Ville man have bevaret forsvarsudvalget, hvorfor handlede man så ikke i tide, hvorfor benyttede man det ikke i tide? Lad være at lægge ansvaret på forsvarsstyrelsen. Det er for nemt, hvis den politiske ledelse her i landet siger, det er forsvarsstyrelsens skyld, fordi den udarbejdede et forslag, der gik ud over de politiske direktiver. Det ærede medlem er enig med mig i, at man gav den et direktiv, som den ikke kunne lave noget forslag efter. Det ærede medlem er enig i, at dette direktiv

var et radikalt direktiv om, at der skulle laves en forsvarsordning til 850 mill. kr. Det var det, forsvarsstyrelsen blev sat til. Det var denne umulige opgave, den skulle løse, fordi politikerne ikke ville løse den, og det viste sig, at den ikke kunne løses. Men det er politikernes ansvar, hvilke opgaver man giver forsvarsstyrelsen.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup bekræftede i sine bemærkninger i formiddags, at der var et flertal i forsvarsudvalget i marts 1957 for hovedretningslinjerne for den kommende forsvarsordning. Det ærede medlem sagde ganske vist, at der var ikke nogen politisk enighed om forliget, for det havde ikke været i partigrupperne. Mener det ærede medlem da virkelig, at han og hans partifæller ikke kunne have gennemført det i hans egen gruppe? Var det ikke sådan, at formanden også dengang i det hemmelige udvalg var den højtærede forsvarsminister? Mener man virkelig, at den højtærede forsvarsminister havde været ude af stand til at gennemføre det forlig, der var indgået med venstre og det konservative folkeparti om hovedretningslinjerne, i den socialdemokratiske gruppe? Jeg tvivler ikke om, at det kunne være blevet gennemført i de andre grupper. Derfor forstår jeg ikke, hvad det ærede medlem mener med, at der i virkeligheden ikke var nogen enighed, fordi det ikke havde været i grupperne endnu, når dog udvalgsmedlemmerne var enige, oven i købet under den højtærede forsvarsministers formandskab.

Det ærede medlem var også inde på, at de lukkede døres politik i denne sag var særdeles vigtig. Jeg ved ikke, hvad fordelene har været i disse 4 år, når forhandlingerne er resulteret i fuldstændig ingenting. Der er intet kommet ud af arbejdet. Hvis man vil forstå, hvorfor vi også kan være bange for lukkede døre, skulle man se bl. a. den rapport, som visse dele af regeringspressen giver, hver gang der har været et møde i det lukkede udvalg. Man kan se, hvordan f. eks. forsvarsstyrelsens forslag bliver udsat for en fuldstændig fordrejning, hvordan de udlægges på den ene og på den anden måde.

Offentligheden og vi, der hører til oppositionen, kan ikke være tilfredse med, at denne sag behandles således, at regeringspressen kan udlægge tingene fuldstændig, som den vil, fordi der er lukkede døre. Skulle

[Poul Møller.]

de hemmelige og fortrolige oplysninger, de klassificerede dokumenter, som det ærede medlem omtalte, ikke kunne forelægges lige så godt i et folketingsudvalg på 17 medlemmer som i et politisk udvalg på 11 medlemmer? Det ærede medlem hr. Einer-Jensen ryster på hovedet; men hvis denne hovedrysten skal betyde noget, så underkender man i det hele taget folketinget og folkestyret; så siger man: vi kan ikke arbejde med folkestyret, vi kan ikke arbejde med folketinget og dets udvalg i fortrolighed. Det betyder, at vigtige sager ikke længere kan afgøres i folketinget; men efter vor forfatning er det netop her, de skal afgøres og ikke i et lukket forsvarsudvalg.

Vi har taget dette skridt, fordi vi vil en bedre forsvarsordning, og vi vil tro, at socialdemokratiet ikke ret længe kan hævde, at regeringens forslag bliver ringere, hvis det skal fremsættes offentligt i folketinget, end hvis det skal forelægges i et lukket udvalg. Vi tror så godt om det ærede medlem og hans partifæller, at vi tror, vi får et bedre forslag, hvis det skal fremsættes offentligt her i tinget, end hvis det skal forelægges som et bredt skitseforslag i et eller andet lukket udvalg, hvor man skal se, om man ikke kan komme igennem med det. Det, at man skal tage ansvaret for forslaget udadtil og indadtil, skulle styrke også socialdemokratiets evne til at få mest muligt ud af dette forslag. Det er det afgørende for os.

Muligvis skyldes det ærede medlems skuffelse noget helt andet, nemlig at der ikke længere er nogen mulighed for at liste det ene af oppositionspartierne ind i et forlig, inden sagen kommer frem til offentligheden.

Vi har ikke droppet nogen livssag, sådan som det ærede medlem var inde på. Vi har i denne sag som i andre sager ønsket et samarbejde på, som regeringen siger, det bredest mulige grundlag. Vi har ønsket det sammen med de tre Atlantpagtpartier. Vi har tilbudt dette samarbejde, men har fået afvisning. Vi har naturligvis ønske om samarbejde i denne sag i så høj grad som muligt med det parti, vi samarbejder med i alle andre politiske spørgsmål, med partiet venstre. Men når man siger, at vi har droppet livssagen, fordi vi handler sammen med partiet venstre, vil jeg gerne spørge: hvornår har regeringen eller socialdemokratiet

ønsket at forhandle direkte med os om vor livssag? Vil det ærede medlem da ikke se i øjnene, at vi kan stå med vor livssag og ønske den gennemført, men vi kan overhovedet ikke komme i forhandling med socialdemokratiet, uden at vi også forhandler med partiet venstre — som vi i øvrigt også ønsker det — og uden at vi også nu skal forhandle med det radikale venstre? Vor livssag skal vi føre igennem, men vi må vælge de veje og bruge de midler, der efter vort skøn fører nærmest målet, og det er ikke at stå og vente på, at socialdemokratiet har brug for vore stemmer, for socialdemokratiet ville aldrig gøre brug af dem. Socialdemokratiet har for længst vist os ryggen i denne sag og kun været optaget af at forhandle med de radikale, siden man nedsatte det interne udvalg i august i fjor.

Men nu venter vi altså på lovforslaget, og så skal vi vise, for hvem sagen er en livssag; vi skal gøre, hvad vi kan for at få det bedst mulige ud af disse forhandlinger.

Jeg vil slutte mine bemærkninger med at sige til det ærede medlem hr. Per Hækkerup, der, som han plejer det, hævdede, at der var ikke stillet noget alternativ op fra oppositionens side. Der var både i det ærede medlem hr. Erik Eriksens og i min tale en alternativ politik, og den vil blive udmøntet over for de enkelte lovforslag i løbet af folketingsåret, således at det står klart, hvad der er strid om, og hvad der er enighed om i det høje ting.

A. C. Normann: Jeg vil gerne ligesom de øvrige ordførere i dag begynde med at sige tak til den højtærede finansminister for hans redegørelse for regeringens synspunkter i anledning af de spørgsmål, der er rejst under denne debat.

Jeg har en enkelt bemærkning til den højtærede finansminister; det er den, at jeg er lidt ked af, at den højtærede minister kaldte mine udtalelser om § 3 i lovforslaget om boligbyggeri og om forholdet til nationalbanken for en stærk reaktion, og at den højtærede minister også var blevet forundret. Den højtærede minister har jo ellers den gode kvalifikation — foruden så mange andre — at han er vanskelig at forbløffe, og jeg ser ikke, at min reaktion var særlig stærk; men jeg takker den højtærede minister for tilsagnet om at ville drøfte spørgs-

[A. C. Normann.]

målet nærmere — så kommer vi jo også nok til en forståelse. Det er jo heldigvis sådan — hvad det ærede medlem hr. Per Hækkerup ikke synes at have bemærket — at der i regeringen ikke er førende partier.

Dernæst en kort bemærkning til det ærede medlem hr. Hans Schmidt, der rejste spørgsmålet om pensioner til forhenværende tjenestemænd med tilknytning til det tyske mindretal. Nu har den højtærede fungerende statsminister jo givet tilsagn om at tage sagen op til behandling igen. Dette ser vi fra vor side gerne, og jeg tilføjer, at jeg håber, at overvejelserne ikke blot kommer til at omfatte mindretallets forhenværende tjenestemænd, men også en del af de dansk-sindede tjenestemænd.

Dernæst vil jeg gerne gøre et par bemærkninger til de to oppositionsordføreres taler i går og i dag ud over de svar, jeg i går nåede at give på deres spørgsmål om skattefradragets retten og om frigivelse af stabiliseringslånets obligationer.

Jeg vender mig først til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, der fandt det påkrævet, at man nøgternt søgte at vurdere valutaforbedringens årsager, for at vi kunne danne os et overblik over mulighederne for at fastholde den gunstige udvikling. Jeg understreger gerne udtalelsen om en nøgtern vurdering, men jeg må straks sige, at jeg ikke synes, at det ærede medlems redegørelse for årsagerne indeholdt den helt nøgterne vejledning.

Det ærede medlem søger årsagerne til fremgangen dels i faldende importpriser — hvad det ærede medlem har ret i — dels i faldende importmængder. Og den faldende importmængde skyldes, siger det ærede medlem, den ringere økonomiske aktivitet herhjemme, idet valutafremgangen er sket på bekostning af beskæftigelsen, samt tendensen til at nedbringe lagrene under prisfald. Det er klart, at faldet i importpriserne ikke — eller i alt fald kun i ganske ubetydelig grad — skyldes Danmarks politik. Et fald i importværdien på 600 mill. kr. på et år påvirker næppe verdensmarkedets pris, så det overhovedet er synligt.

Et ganske anderledes ansvar for udviklingen har den førte politik, når det drejer sig om nedgangen i importmængden. Importnedgangen skyldes, som jeg sagde i går,

at en forbrugsbegrænsning er blevet gennemført. Når det ærede medlem hr. Erik Eriksen siger, at importnedgangen bl. a. skyldes ringere økonomisk aktivitet herhjemme, så ved jeg ikke, om det ærede medlem med ringere aktivitet tænker på forbrugsbegrænsning og har ret, eller han tænker på produktion og beskæftigelse og har uret; men det bør vi virkelig have besked om, hvis vurderingen skal være nøgtern. Hvor er der egentlig tale om en ringere aktivitet andre steder end i forbruget og dermed til en vis grad i handelen? Sammenlagt er industri- og landbrugsproduktionen steget; eksporten ligeså. I de 12 måneder fra 1. august 1956 til 31. juli 1957 var eksporten 7 930 mill. kr. og i året fra august 1957 til 1. august i år 8 473 mill. kr. — altså en stigning på over 1/2 milliard. Pr. 1. juli i år var der 29 pct. mere erhvervsbyggeri i gang end året før, mest fabrikker, værksteder og kontorer; desværre var der en nedgang på 50 000 påbegyndte m² i landbrugets avlsbygninger, men den samlede aktivitetsforøgelse på erhvervsbyggeriets område var meget stor, selv om den ikke genfindes på boligbyggeriets område. Den omstændighed, at der er mangel på arbejdskraft i byggefagene, bør imidlertid efter min mening have den virkning, at staten holder igen på sin anlægsaktivitet.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksens næste udsagn: at valutafremgangen er sket på bekostning af beskæftigelsen, går jeg ud fra at det ærede medlem vil revidere efter et blik på arbejdsløshedstallene. Den 1. oktober var der 12 610 egentlige arbejdsløse, d. v. s. medlemmer af arbejdsløshedskasserne, som har været ledige i mere end 7 dage. På samme dato i fjor var der over 8 000 flere arbejdsløse, og procenten er i de 12 måneder, jeg her har nævnt, faldet fra 3 til 1,8. Mon vi egentlig kan regne med nogen sinde at få et lavere arbejdsløshedstal på denne tid af året end det, vi har i øjeblikket?

Også de store årgange har været nævnt, og det ærede medlem frygter, hvad der vil ske, når de begynder at marchere ind på arbejdsmarkedet. Denne frygt kan i og for sig være berettiget, men jeg vil gøre opmærksom på, at i den periode, der er gået, siden denne regering kom til magten, er den første af de store årgange begyndt at gå ind på

[A. C. Normann.]

arbejdsmarkedet. Jeg vil regne med, at i disse godt fem kvartaler er måske 13 000 eller 15 000 unge mennesker flere end normalt marcheret ind på arbejdsmarkedet eller har i alt fald nået den arbejdsdygtige alder. Man kan regne med, at nogle af dem er blevet opsuget af de noget bedre skolemuligheder, vi efterhånden har fået for den halvvoxne ungdom, men et meget betydeligt antal er gået ind på arbejdsmarkedet og er blevet opsuget dér.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksens tredje forklaring på valutaafregningen var den, at vi havde tæret på lagrene. Den forklaring kan ikke helt afvises, men dog i hovedsagen. I alt fald spiller lagerforringelse i værste fald kun en lille rolle i forhold til valutaforbedringen. Nu falder lagerværdien altid i første halvår og stiger i sidste. Derfor så vi før sidste årsskifte en betydelig lagerstigning samtidig med valutaforbedringen, men i første halvår i år er der kun en nedgang i lagerværdien i forhold til første halvdel af sidste år på 75 mill. kr., beregnet i faste priser, eller ca. 85 mill. kr. i løbende priser. (*Erik Eriksen*: Det er i engrosleddet!). Det, jeg taler om her, er i importleddet. (*Erik Eriksen*: Det er det samme!). Alting tyder på, at vi nu på ny er inde i efterårets lagerforøgelse. Jeg går ud fra, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen holder med mig i, at det er af interesse i forbindelse med en vurdering af importen, at det er importleddet.

Jeg har taget mig for at gå disse ting så grundigt igennem for om muligt at få rammet en pæl igennem den snak, der cirkulerer i venstres presse om, at regeringens politik ikke har bidraget til det gode resultat. Og når det ærede medlem hr. Erik Eriksen så vender sig til eksportsiden og siger, at fremgangen dér skyldes større eksportmængder, så er det jo så sandt, som det er sagt, men vi havde jo netop ikke haft så stor en mængde at eksportere, hvis vor forbrugspolitik havde været sådan, at vi i højere grad, end vi har gjort det, havde brugt varerne selv.

Hvis oppositionens presse blot af og til bragte deres læsere sådanne oplysninger, fremfor at disse nu kun får dem i taler, hvorfra tallene meget vanskeligt når at bundfælde sig, så tror jeg, oppositionens

vælgere ville få et helt andet og rigtigere indtryk af den økonomiske politik's resultater end det, de nu i almindelighed får.

Når det ærede medlem hr. Erik Eriksen dernæst går ind i en vurdering af den nærmeste tids økonomiske udsigter, synes jeg, hans skøn er langt mere nøgternt. Vi befinder os i en periode, hvor det er meget vanskeligt at spå om op- eller nedgang. Det skulle undre mig en del, om den stigning i aktiviteten, der er ved at komme i USA og flere lande, ikke vil smitte af herhjemme på en måde, der vil ramme os valutærisk. Men det er i så fald forudset, og det er lykkeligt, at vi så har opbygget en reserve.

Om markederne sagde det ærede medlem hr. Erik Eriksen bl. a.:

„Det er for mig at se et meget stort problem, hvorledes man kan give dansk industri de bedst mulige startbetingelser i det begyndende europæiske stormarked.“
Ja, det er det sikkert for os alle. Jeg vil gerne minde om den udtalelse, som Industrirådets formand, direktør Rytter, fremsatte i radioen forleden, og hvoraf Dagens Nyheder bl. a. anfører det afsnit, hvor direktør Rytter peger på fordelene ved en nordisk toldunion og på, at fordelene ved i de nordiske lande at stå sammen vejer tungere end ulemperne. Det hedder dernæst — jeg beder om formandens tilladelse til at bringe et kort citat —:

„Han henviste i den forbindelse bl. a. til, at det vil være gavnligt for de nordiske landes industri at kunne øve sig på et nordisk fællesmarked, inden de giver sig i kast med en større markedsdannelse.“

Jeg nævner denne udtalelse bl. a. i håb om, at den vil gøre indtryk på det ærede medlem hr. Axel Kristensen, der jo har det til fælles med direktør Rytter, at han er industrimand, og at han har været en slags handelsminister under det ærede medlem hr. Erik Eriksen, og hvis ønske om øjeblikkelig indmeldelse i de seks landes union jo helt ville umuliggøre den politik, industriens formand her så klart går ind for.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen kommer også ind på forslaget til en ny leje- og spørgsmålet om, hvor store huslejestigninger der skal til for at give et frit boligmarked, og anfører en artikel af den

[A. C. Normann.]

nuværende højtærede handelsminister, hvori han betegnede en 30 pct.s forhøjelse af huslejen som utilstrækkelig til, at man kan få et frit marked; man måtte op på den dobbelte stigning af det, som nu — d. v. s. dengang — var planlagt, og det ærede medlem hr. Erik Eriksen spørger derefter, om han må forstå det således, at regeringens nuværende forslag på ingen måde vil virkeliggøre et frit boligmarked.

Mon ikke det ærede medlem er kommet til at forskubbe tidspunkterne, hvad der jo meget let kan forekomme; for efter professor Philips artikel fra 1954, som jeg nu har gennemgået, har vi jo allerede i 1955 fået en forhøjelse på omkring 25-30 pct.; når dertil yderligere kommer de foreslåede 30 pct., har vi, så vidt jeg kan se, hvis det nuværende forslag vedtages, lige netop nået det mål, som professor Philip pegede på.

Jeg vender mig dernæst til det ærede medlem hr. Poul Møller, som også beskæftigede sig med årsagerne til den økonomiske fremgang på næsten alle områder. Det ærede medlem erkendte med glæde fremgangen, men gav en meget enkel og, synes jeg, ejendommelig forklaring på den ved at sige, at medlemmerne til højre i salen fandt sandheden i ordsproget: heldet følger de tossede. At her i landet tonen skulle være værst i hæren, synes mig herefter usandsynligt. Den har åbenbart været værre endnu, da det ærede medlem fik sin militær-uddannelse.

Men det er jo rigtigt, at der har været held med i spillet. Hovedårsagen er imidlertid, at regeringen har forstået at udnytte heldet.

Det ærede medlem hr. Poul Møller er ligesom det ærede medlem hr. Erik Eriksen forsigtig i sin bedømmelse af fremtidsudsigterne, og jeg må sige, at de ærede medlemmers vurdering ikke ligger så langt fra min; men det er jo en ting, der netop aktualiserer nødvendigheden af, at folketinget står bag regeringen i dens bestræbelser for at værne det vundne, så forbedringen kan blive varig.

Jeg er også enig med det ærede medlem hr. Poul Møller om, at forudsætningen for tvangslånet er ændret. Det har lånet for så vidt selv bidraget til. Man kan med

akkurat samme ret sige, at forudsætningen for den tidligere venstre-konservative regerings tvangslån af 1951 og 1952 er ændret. Det mest paradoksale er, at jeg kommer til at indrømme, at det ærede medlems parti og presse på effektiv måde har været med til også at ændre disse forudsætninger.

Tvangslånet, altså det sidste af de 3 tvangslån, havde først i sig selv den gode virkning, at det førte en del pengemidler fra forbrug hos långivere, der ikke havde noget investeringsbehov, over i den frie kreditmasse, ved at staten nedsatte sit obligationssalg tilsvarende. Dette medførte en meget større forøgelse af den frie kreditmasse end de beløb, man desværre hentede hos de tvangslånere, der havde et investeringsbehov i deres egne virksomheder. Her ligger tvangslånets aktivside.

Jeg tror faktisk, at den hetz, de konservative blade satte i gang imod loven — og det på en måde, der ikke har historiske fortilfælde — gav udviklingen yderligere et skub i den rigtige retning, simpelt hen af den grund, at mange mennesker, som troede på disse blade, sagde til sig selv, at når en regering kan gribe til krisemidler af en så alvorlig art, som disse blade skildrede det, må det virkelig være dens alvorlige hensigt at gøre, hvad der står i menneskelig magt for at holde pengeværdien. Det var den psykologiske virkning af hetzen, og den synes jeg regeringens partier hidtil skammeligt nok har forsømt at takke de konservative for. Det sker herved.

Det ærede medlem hr. Poul Møller spurgte mig i dag, idet han vendte tilbage til sine bemærkninger i går om udlevering af stabiliseringslånsobligationer, om jeg ville støtte et forslag herom i 1959. Jeg svarede jo på det spørgsmål i går med at sige, at under de nuværende forhold ville der ikke efter min opfattelse ske nogen skade derved, men at det til næste år selvfølgelig må komme an på den økonomiske situation, vi har til den tid.

Dernæst spurgte det ærede medlem hr. Poul Møller mig i anledning af mine bemærkninger i går om skatterne, hvornår det konservative folkeparti har foreslået en omsætningsafgift. Jeg må hertil sige, at jeg har virkelig her været i god tro. Jeg har ikke sagt, at de konservative foreslog en omsætningsafgift, men jeg har givet udtryk

[A. C. Normann.]

for den opfattelse, som jeg ærligt og redeligt har haft igennem mange år fra læsning af de konservative blade og omgang med det konservative folkeparti, at man interesse-rede sig for de indirekte skatter så på det ene område, så på det andet område, og de indirekte skatters historie viser vist også nok, at jeg har ret deri. Så kan man tage tolden med for øvrigt, den er i denne forbindelse relevant, fordi den også er en indirekte skat af en art, der ikke kan fra-drages; det er det, det drejer sig om. Men dernæst vil jeg gerne på givne foranledning spørge det ærede medlem hr. Poul Møller, om jeg, hvis jeg tager fejl her, må tage det som udtryk for, at de konservative ikke er interesseret i nogen omlægning til indirekte skatter eller til told. Jeg vil være meget interesseret i en besvarelse af dette spørgs-mål.

Herudover tror jeg, at mine bemærkninger til det ærede medlem hr. Erik Eriksen også har indeholdt det væsentlige af, hvad jeg gerne ville svare de konservatives ordfører vedrørende det økonomiske.

Det ærede medlem hr. Poul Møller kom med en bemærkning om at overflødig gøre det radikale venstre, og han sagde, at han lever i håbet. Ja, så kan vi ikke komme det nærmere, håbet beskæmmer jo ingen. Jeg synes, at det er godt gjort med en sådan optimisme efter 50 års forgæves venten, og jeg ønsker virkelig, at de konservative vil være i stand til at holde håbet ved lige med den samme glød i de næste 50 år.

Vi, der tilhører regeringspartierne, har formentlig alle glædet os over de mange tilsagn om samarbejdsvilje, der er kommet fra oppositionens ordførere i denne debat. Jeg tror også, at ordførerne mener, hvad de har sagt herom. Det antal lovforslag, de i sidste samling stemte for, tyder på det. Ved afstemningerne og i udvalgene synes jeg slet ikke det går så dårligt efterhånden. Men det er faktisk lidt bedrøveligt at skulle konstatere, inden denne debat slutter, hvordan samarbejdsviljen i går demonstreredes,

for da var der kun én realitet om den sag, nemlig de to partiers udtræden af forsvarsudvalget, og den havde desværre retning bort fra de gode hensigter. Nu håber vi imidlertid, at denne demonstration kommer til at stå alene, så aldeles umotiveret som den var.

Der er en anden ting i de to partiers taler her og andre steder, der altid indeholder en god underholdning for det radikale venstre. Jeg tænker på det afsnit i talerne, som altid kommer, og som vedrører spørgsmålet om, hvordan regeringspartierne nu har det sammen inden døre. Når de ærede medlemmer når til dette punkt, tror jeg, vi alle i vor gruppe sætter os tilbage i stolen og hygger os. Vi ved nemlig, at der både vil blive sagt, at nu er det radikale venstre helt i lommen på socialdemokratiet, og at socialdemokratiet springer efter vor pisk.

Således er det også gået denne gang. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen var i omtalen af militærspørgsmålet inde på, at vi havde fået magten i forholdet til socialdemokratiet og sikret os garantier, og i sin omtale af det økonomiske hed det, at finansministeren havde åbenbart givet nogle af retsforbundets og vore talere lov til at udtale sig til fordel for obligationsudstedelse nu, hvorefter han satte proppen i, da vi andre fremturede med vore taler. Aldrig så såre havde det ærede medlem reduceret os til ingenting, før det ærede medlem hr. Poul Møller kom herop og fortalte, at den radikale tendens prægede mere og mere landets udenrigspolitik, og det ærede medlem sagde også, at det radikale venstre i militærpolitikken havde fået klemmen på socialdemokratiet. Jeg ville meget nødtigt undvære dette tema til underholdning, for det er både festligt, folkeligt og fornøjeligt uden at gøre nogen skade, da enhver ved, at i koalitionsregeringen kan det ene parti akkurat lige så lidt undværes som det andet, når flertallet skal opretholdes.

Jeg vil endelig gerne på grund af udtalelser, der her er faldet fra det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede med-

[A. C. Normann.]

lem hr. Poul Møller vende tilbage til forsvarsdebatten. De ærede medlemmer benægtede jo ikke, at der kan gives partiernes repræsentanter i et folketingsudvalg færre oplysninger end i forsvarsudvalget, og at dette med mørklægning altså ikke holder stik. Men så siger det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at oppositionen ikke kan få nogen mulighed for at gøre sig gældende, når forsvarsministerens forslag skal drøftes i regeringens interne forsvarsudvalg.

Jeg må sige, at jeg synes, at denne forklaring er akkurat lige så kunstig som den første. Er der noget naturligere, end at regeringen forud drøfter en ministers udspil over for et udvalg? Sagen er den, at hvis regeringen ikke talte sammen om det og ikke kom med et regeringsudspil, så ville de ærede medlemmer sige: hvad er det for en regering, vi har, den tør ikke påtage sig noget ansvar, den forudsætter i virkeligheden, at oppositionen skal gøre arbejdet og komme med forslag. Det spiller altså ingen rolle, hvad regeringen gør, i begge tilfælde er det galt. Man må faktisk tænke med undren på, hvad der ville være sket, hvis det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde dannet regering sammen med de konservative og de ikke havde været indstillet på at drøfte de væsentligste spørgsmål indadtil, før de fremlagde deres planer.

Det ærede medlem hr. Poul Møller ankede til sidst over, at man ikke gav folketinget den rette placering under den form, som samarbejdet hidtil havde haft, når der ikke kunne føres en åben debat, og det ærede medlem fejede den forestilling, vi andre har fremhævet, af bordet med hensyn til de oplysninger, som kan gives i forsvarsudvalget, men som ikke kan gives i et folketingsudvalg. Så vidt jeg kan skønne, vil der ske det modsatte af det, det ærede medlem ønsker. Det er jo faktisk således, at der i forsvarsudvalget gives eller er blevet givet mange oplysninger, som er af virkelig betydning for vor bedømmelse af stillingen til forsvaret, men som også er af en sådan art, at de absolut ikke kan gives her i folketinget — det kan man lige så godt indrømme — og det kan de ikke af den simple grund, at mange af dem er klassificeret som fortrolige fra NATO; det samme gælder også oplysninger, som er givet af vore egne sagkyndige og

derfor er af en sådan art, at de ikke kan gives i folketinget. Det er der ingen grund til at lægge skjul på. I øjeblikket har oppositionspartierne den fordel, at i det mindste en snæver kreds af deres medlemmer som repræsentanter for partierne bliver orienteret på en mere indgående måde, end det nu kan ske, efter at de to partier er udtrådt af forsvarsudvalget; det betyder, at det folketing, som det ærede medlem hr. Poul Møller i denne forbindelse taler så smukt om, bliver svagere stillet i denne henseende, end det har været hidtil.

Niels Andersen: Jeg vil gerne knytte et par enkelte bemærkninger til det ærede medlem hr. Erik Eriksens udtalelser om pressens forhold til retsforbundet. Det, der særlig lå mig på sinde med de udtalelser, jeg fremsatte i går, var, at man navnlig i oppositionspressen har prøvet på at give befolkningen den forestilling, at retsforbundet kun var et socialistisk medløberparti, og hvad det nu er for andre gloser, man har anvendt. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen fremhævede imidlertid retsforbundets eget blad, Vejen frem, og sagde, at jeg også kunne tage eksempler herfra.

Det, Vejen frem skriver, er muligvis nok i nogle tilfælde udtryk for en kritisk indstilling til de foreliggende problemer, men det er ikke på samme måde en nedrakning af retsforbundet, som man finder den i venstres og de konservative blade landet over. Det var det, jeg i denne forbindelse ønskede at slå fast.

Må jeg samtidig sige til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at jeg naturligvis er glad for, at han i mit indlæg kunne finde betydelige liberale islæt; der var imidlertid i det ærede medlem hr. Erik Eriksens tale i går ting, som jeg gerne vil underkaste en lidt nøjere vurdering. Bl. a. sagde det ærede medlem, at venstre stedsde har været imod toldbeskyttelse og importrestriktioner. Man må dog erindre, at både i 1947 og i 1952 fremsatte venstres daværende finansminister forslag om forholdsvis store toldforhøjelser, planer, som det dengang lykkedes retsforbundet at standse. Det forslag om værditold, som venstre og konservative syslede med i 1952, fremkom på et tidspunkt, da der ikke var aktualitet i planerne om et europæisk fællesmarked. Det er der nu.

[Niels Andersen.]

Overgangen til Bruxellesnomenklaturen, som alle nu ventes at tilslutte sig, havde ikke i 1952 samme aktualitet som i dag. Endelig indeholdt forslaget af 1952 store forhøjelser af todsatserne, hvorimod regeringens forslag nu udtrykkelig tager sigte på ikke at medføre forhøjelse af det samlede toldprovenu.

Der er derfor ikke nogen baggrund for det ærede medlem hr. Erik Eriksens polemiske bemærkninger over for den højtærede minister hr. Viggo Starcke.

Når det ærede medlem hr. Erik Eriksen derefter opfordrer til en fordomsfri afvikling af restriktionerne, vil jeg gerne spørge, hvad der menes med det. Betyder det, at det ærede medlem samtidig ønsker toldforhøjelser eller ej? Jeg ville sætte stor pris på at få svar herpå.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen omtalte igen i går den såkaldte deponeringsordning. Oppositionspartierne har ikke i fjor fremsat forslag om en deponeringsordning, men kun, om jeg så må sige, udbredt rygter om den; er det meningen, at oppositionen vil fremkomme med et forslag om en deponeringsordning? Hvis det er tilfældet, var det interessant at få at vide, hvilke varer den vil omfatte, og hvordan en sådan deponeringsordning skal udformes. Hvis der ikke ligger sådanne planer hos oppositionen, synes jeg, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen skulle deponere deponeringsordningen!

Jeg bemærkede, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen i sine udtalelser vedrørende forsvaret sagde, at det, der måtte mangle i at tilvejebringe det forsvar, vi skal have, på frivillighedens basis, må vi nå ad værnepligtens vej. Det er en meget interessant udtalelse, for den viser, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen her rent principielt var inde på nøjagtig samme linje som den, jeg i går gav udtryk for: at man faktisk i så vid udstrækning, det kan lade sig gøre, skal opbygge forsvaret på frivillighedens grund.

Når det ærede medlem hr. Poul Møller vedrørende det samme spørgsmål taler om retsforbundets subjektive indstilling i tiden indtil vi indtrådte i regeringen, vil jeg gerne sige, at retsforbundet i mange år har været og stadig er det eneste parti her i salen, som

har sine principper i behold. Det, vi har kæmpet for gennem årene, står vi stadig så fast på som nogen sinde, og nu, hvor vi har opnået indflydelse, manglede det bare, at vi skulle gøre en hemmelighed af, at principperne stadig eksisterer. Det er på dette område, at retsforbundet adskiller sig fra alle de andre mere eller mindre gruppe- og interessebetonede partier i dansk politik, og det skal være mit håb, at det altid, også under nye vilkår, vil lykkes os at holde den principielle linje klar. Befolkningen skal vide, at der stadig er et parti, hvis principielle linje er krystalklar, selv om vi under et samarbejde må gå ind for et og andet, som ikke hører til vore principielle politiske livretter. Man kan godt samarbejde med partier med andre opfattelser og bevare sit eget ærlige ansigt. Det håber vi at kunne bevise også fremover.

I øvrigt vil jeg gøre den bemærkning, at man til overmål har drevet den sport her i folketinget at angribe retsforbundet for, at vi ingen indflydelse havde i regeringen, og at vi ikke kunne gøre os gældende. Jeg vil gerne i denne forbindelse understrege, at selvfølgelig kan vi ikke fra retsforbundets side gennemføre en principiel lovgivning helt efter de retningslinjer, vi kunne ønske. Vi er med i et trekantet samarbejde, og vi må naturligvis forhandle os til rette om tingene og i så vid udstrækning, som det er gørligt, præge den lovgivning, der bliver gennemført. Det ville jo også have været helt urimeligt, om man havde forlangt, at der i den tid, da der var regeringssamarbejde mellem venstre og de konservative, skulle være ført en ren venstrepolitik. Det er jo det tilsvarende krav, man i dag stiller til retsforbundet. Det kunne selvfølgelig lige så lidt lade sig gøre på daværende tidspunkt, som det kan lade sig gøre i dag. Jeg har peget på, at vi fra vor side går til opgaverne med en objektiv indstilling, at vi på rent sagligt grundlag søger at finde en løsning på de problemer, der foreligger, og gennemføre en lovgivning i samarbejde med de partier, som vi er i regeringssamarbejde med, som landet kan være tjent med.

Det ærede medlem hr. Poul Møller bebrejdede mig, at jeg vedrørende stabiliseringslånet var gået uden om hans spørgsmål som katten om den varme grød. I denne forbindelse henviste han til en artikel, som jeg har

[Niels Andersen.]

skrevet i Jyllandsposten, og som jeg naturligvis fortsat står ved; jeg har ikke for vane sådan at gå og skrive noget den ene dag og frafalde det den næste. Men jeg vil gøre det ærede medlem hr. Poul Møller opmærksom på, at jeg jo ikke sidder i regeringen, og hvad jeg skrev i artiklen i Jyllandsposten, var helt for egen regning; det var mine personlige synspunkter, der kom frem dér, og skulle mine synspunkter på et eller andet område afvige fra regeringens almindelige synspunkter, skal man ikke fra oppositionspartierne vente, at man kan bruge min person til at stikke en kæp i hjulet på regerings-samarbejdet. Hvis man af rent taktiske hensyn tror, at man kan bruge min person, så tror man forkert.

Hvis man fra regeringens side anser en politik som den, jeg er gået ind for, for at være rigtig, når den ses i forbindelse med alle de øvrige økonomiske problemer, der foreligger, finder jeg det naturligvis glædeligt, men jeg kan ikke sige, hvorledes regeringen vil bedømme den økonomiske situation i forbindelse med spørgsmålet om frigivelse af obligationer.

Min personlige opfattelse er i dag, som den var dengang jeg skrev den pågældende artikel, at der ikke ville ske nogen som helst skade for hele den økonomiske struktur, såfremt man frigav stabiliseringslånet i frit omsættelige obligationer, når det pågældende lån er fuldt indbetalt, men i dag er det jo helt nytteløst at foretage en ændring af den gældende lovgivning. Vi er nu kun halvvejs gennem det andet stabiliserings-lånsår, og derfor vil det selvfølgelig være mest hensigtsmæssigt, at en eventuel frigivelse først sker, når lånet er fuldt indbetalt. Hvordan den økonomiske situation er til den tid, kan jeg ikke udtale mig om; i denne forbindelse vil jeg gerne endnu tilføje, at det, jeg gav tilslutning til, var de tanker, som kontorchef Jørgen Jensen havde fremsat, og som gik ud på, at man kunne frigive det første års obligationer allerede på daværende tidspunkt. Det synes jeg i og for sig var en god tanke, fordi der selvfølgelig er mennesker, der har et investeringsbehov, og som nu i stedet for skal bruge pengene til stabiliseringslån. Det er for så vidt den eneste ulykkelige virkning, dette stabiliseringslån har, og jeg må måske

så tilføje — derved tilfredsstiller jeg måske oppositionen en lille smule — at jeg ikke er enig i de bemærkninger, den højtærede finansminister gjorde i dag vedrørende stabiliseringslånet, idet han sagde, at i nogle tilfælde ville der utvivlsomt blive tale om at bruge pengene til at finansiere investeringer, men spurgte, om der ikke i stort omfang ville blive tale om øget forbrug og altså om reduceret opsparing. Jeg kan med min bedste vilje ikke se, at der vil ske andet, såfremt man giver obligationerne fri, end en ombytning fra den ene borger til den anden. Den borger, der sælger obligationer, får pengene fri, men den borger, som køber, får pengene bundet. Hvis der er noget forkert i min opfattelse, må jeg anmode den højtærede finansminister om at påvise det.

Så spørger det ærede medlem hr. Poul Møller mig videre, hvad retsforbundet vil gå ind for, om det vil gå ind for det nordiske marked. Den opfattelse er vist udbredt, at man ikke skal tage stilling til det nordiske marked, før spørgsmålet om frihandelsområdets eventuelle oprettelse ligger helt klart; lad os se på det til den tid. Når den situation foreligger, at man kan sige, at nu ved man, at der bliver etableret et frihandelsområde, så er tiden efter min opfattelse inde til at tage standpunkt til, om også det nordiske marked skal oprettes.

Så er tilbage spørgsmålet om oppositionspartiernes udtreden af forsvarsudvalget. Jeg vil gerne gøre den bemærkning, at på baggrund af den indstilling, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen i dag offentligt har givet udtryk for med hensyn til frivillighedstanken i dansk forsvar, er jeg alvorligt bedrøvet over, at venstre ikke længere er repræsenteret i forsvarsudvalget. Der er meget lidt forskel på det ærede medlems og min indstilling til frivillighedsspørgsmålet, og derfor beklager jeg, at venstre har trukket sig tilbage fra dette forsvarsudvalg, fordi man dér efter min opfattelse kunne have virket til gunst for de tanker, jeg gør mig i den henseende. I øvrigt betragter jeg dette, at man fra oppositionens side har trukket sig ud af forsvarsudvalget for at gavne forsvarssagen, som en meget letkøbt forklaring, ganske simpelt fordi det var bebudet i forsvarsudvalget, at der i løbet af 14 dage ville komme til at foreligge et rent konkret oplæg fra regeringen, som man

[Niels Andersen.]

kunne arbejde videre på. Det vidste oppositionspartierne, inden de trådte ud af forsvarsudvalget, og derfor kan jeg ikke se, at man behandler dette spørgsmål ud fra en objektiv indstilling.

Med disse bemærkninger skal jeg slutte besvarelsen af de kommentarer, der er rettet til mig, og så i øvrigt give udtryk for, at jeg håber, vi i den samling, vi nu skal gå ind i, kan nå videre frem i retning af en virkelig positiv lovgivning til gavn for vort land.

Fuglsang: Den højtærede fungerende statsminister udlagde i dag den kendsgerning, at der i debatten i går blev sagt forholdsvis lidt om udenrigspolitiske forhold, derhen, at der i alle hovedtræk måtte være almindelig tilslutning til regeringens udenrigspolitiske linje, og så tilføjede han — hvad jeg i denne forbindelse ikke kan have noget imod — at han så bort fra mig. Jeg kan ikke sige det så morsomt, som den foregående ærede taler sagde det, men også vi kommunister har jo vore principper, og udenrigspolitisk dækkes de så nogenlunde af det, som en tidligere statsminister — jeg tror, det var i 1948 — udtrykte sådan, at det, vi ønsker, er ikke blokpolitik, men fredeligt samarbejde gennem De Forenede Nationer til alle sider.

Det, at der er nogenlunde enighed udenrigspolitisk set mellem alle andre partier her i salen, er der næppe noget nyt og overraskende i, specielt ikke efter at det radikale parti er blevet deltager i den trekantregering, der er dannet, men alligevel er der, hvis man undersøger en række punkter nærmere, visse huller i enigheden. Jeg tænker f. eks. på det forsvarspolitiske område, som vi vistnok alt taget i betragtning må betragte som en slags konsekvens af den almindelige udenrigspolitiske hovedlinje, og hvad det angår, er der således, som det både ses af talerne i dag, og som det i går udtryktes med hensyn til udviklingen i forsvarsudvalget, en hel del uenighed mellem partierne. Jeg sagde, at man vistnok har lov at se en sammenhæng mellem den almindelige udenrigspolitik og vor forsvarspolitik, og efter hvad jeg bl. a. har hørt i dag, er der vistnok en endda stærkere sammenhæng, end folk i almindelighed tæn-

ker sig og synes om. Et udtryk for en sådan sammenhæng så jeg i den oplysning, som det ærede medlem hr. Per Hækkerup fremkom med, nemlig at vort forsvarsudvalg har modtaget en henstilling fra NATO om, at vi skulle vente med den nærmere udformning af vor forsvarsordning, indtil NATO var færdig med visse undersøgelser.

Jeg tror, at en del mennesker interesserer sig for, hvad det er for henvendelser, og i hvilken retning de går, og jeg tror videre, at folk ud fra mange bitre erfaringer næppe forestiller sig, at disse henvendelser går ud på, at nu skal vi holde lidt igen med vore militærudgifter. For mig at se kan noget sådant ikke være rigtigt. For mig at se burde spørgsmålet om dansk militær være et spørgsmål om danske forhold og danske muligheder, og hvis man endelig skal gå ud fra vort tilhørsforhold til NATO, har vi dog set andre lande, f. eks. Belgien, være i stand til at nedsætte tjenestetiden uden hensyn til NATO.

Med hensyn til forsvarsordningen talte netop det ærede medlem hr. Poul Møller om folketingets ansvar og ret til også på dette område at træffe de nødvendige afgørelser, og hvad det angår, er der næppe nogen, som kan blive uenig med det ærede medlem. Men dernæst nærmest beklagede det samme ærede medlem med ikke mindre styrke, at man havde stillet forsvarsstyrelsen over for, hvad han kaldte en uløselig opgave, nemlig at udarbejde en forsvarsordning på grundlag af et nærmere bestemt beløb, og dermed forsvarede det ærede medlem den kendsgerning, at forsvarsstyrelsen så at sige havde udarbejdet og stillet sit eget forslag op imod regeringens forslag, og det kan efter min mening ikke være rigtigt og ikke være i overensstemmelse med det ansvar og den ret, som det ærede medlem sagde folketinget havde.

Enten er det sådan, at folketinget har ansvaret, og så har forsvarsstyrelsen ikke anden ret end den enten ud fra folketingets direktiver at udarbejde den plan, som den bliver anmodet om, eller — således som den har gjort — at forelægge sin egen, eller også er vi efter min mening et ganske godt stykke vej ude på det skråplan, som kan blive farligt for folkestyret i sidste instans.

Man taler om, at der i hovedtrækkene er

[Fuglsang.]

enighed med hensyn til vor udenrigspolitiske linje. Jeg er ikke så ganske sikker på, at der ikke ude i befolkningen går nogle andre skillelinjer end dem, der går mellem partierne her i salen. Det gælder f. eks. spørgsmålet om, hvorvidt vor udenrigspolitiske linje fortsat skal bygge på vort medlemskab af NATO og alt, hvad det indebærer. Der er sikkert flere end os kommunister, der har oplevet urolige uger i forbindelse med begivenhederne i mellemøsten, hvor, som jeg nævnte i går, to NATO-stormagter, USA og England, optrådte så temmelig i foragt for selve Den Nordatlantiske Traktats artikel 1, der går ud på, at deltagerne i Atlantpagten forpligter sig til at bilægge enhver international stridighed, i hvilken de måtte blive inddraget, ved fredelige midler og på en sådan måde, at mellemfolkelig fred og sikkerhed såvel som retfærdigheden ikke bringes i fare.

Det, som netop er foregået i mellemøsten, og det, som stadig væk foregår i det fjerne østen, turde i nogen grad være i strid med denne artikel 1. Jeg vil videre tro, at der ude i vor befolkning er mennesker, som endnu husker og til dels på deres egen krop har følt følgerne af tidligere tysk beskyttelse og for resten også husker vor tidligere deltagelse i en A-pagt, nemlig Antikominternpagten, og jeg vil tro, at sådanne mennesker vil finde større sikkerhed for vort land i dannelsen af en atomfri zone, eventuelt ved at Danmark søger at opnå en internationalt godkendt neutral status, som Østrig har det, end i fortsat samarbejde med et genoprustet Tyskland.

En vis uklarhed kommer både her i tinget og ude i befolkningen til udtryk, når det gælder vor stilling til markedsplanerne. Ikke mindst i visse kredse inden for det større landbrug har man udtrykt en forbavsende forkærlighed for fællesmarkedet, mens småbrugere og arbejdere i berettiget frygt for virkningerne er ganske anderledes tilbageholdende. Det ærede medlem, som netop har talt på retsforbundets vegne, var jo også på dette område præget af dette partis principielle uklarhed over, hvad der bør gøres. Vi kommunister har på dette område det samme standpunkt, som vi har på det militære område, nemlig at det, som både Danmark, er ikke ensidige blok-

dannelser, men at vi gør vort for et fredeligt samarbejde til alle sider.

Hvad den indenrigspolitiske situation angår, har der, megen tale til trods, gået en vis fælles tråd gennem partiernes udtalelser. Det ærede medlem hr. Per Hækkerup sagde, at oppositionen manglede en hel del med hensyn til opstilling af et alternativ til regeringens økonomiske politik. Men mon ikke det kan skyldes den omstændighed, at partierne inderst inde er enige om en økonomisk hovedlinje, som går ud på en fortsat offensiv imod den arbejdende befolkning, et fortsat forsøg på at gennemføre en forbrugsnedskæring gennem såvel direkte som indirekte skatter, huslejeforhøjelse — med hensyn til hvilken man vel er uenig om formen, men næppe om indholdet — og andre midler?

Det ærede medlem hr. Poul Møller talte om regeringens ansvar for tøjskatten, og det ansvar skal ikke tages fra den. Men heller ikke den kendsgerning skal glemmes, at da vi kommunister fremsatte et forslag om at ophæve samme lede tøjsskat, måtte vi ved afstemningen derom i hvert fald savne det ærede medlems partis stemmer.

Også med hensyn til den indenrigspolitiske udvikling indtager vi kommunister en særstilling. Vi er modstandere af den forbrugsnedskæringspolitik, som har været ført til dato; vi mener, at en sådan politik faktisk ikke har været nødvendig.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen udtalte i går ønsket om en samlet produktionspolitik, om gennemførelse af langsigtede foranstaltninger til støtte for erhvervslivet, og i den forbindelse og næsten på linje hermed husker jeg, hvordan den højtærede statsminister i anledning af bemyndigelsesloven talte om, at den var et stykke organiseret liberalisme. For os, som er socialister, ligger der i og for sig noget ganske interessant i denne problemstilling. Det viser nemlig en tendens til — trods megen snak og megen læbebekendelse til liberalismen og de frie kræfters spil — at gøre et forsøg på at indføre en slags planmæssighed i produktionen og det økonomiske liv, som man ellers kun tillægger socialismen og socialistiske stater. Forskellen mellem den planøkonomi, som vi socialister går ind for, og så den, der tales om her, ligger vel nok fremfor alt bl. a. deri, at vor planøkonomi

[Fuglsang.]

så at sige bygger fremefter. Socialismen bygger sine planer med det formål for øje at sikre en rolig, opadstigende, krisefri udvikling, og i de lande, hvor man bygger sin økonomi på dette grundlag, ser man netop denne udvikling blive gennemført. Men de planer, som der er tale om her, og som fra tid til anden har været forsøgt i den vestlige verden, har det tilfælles, at de så at sige kommer bag efter udviklingen, og at man ved hjælp af dem søger at klinke det skårede porcelæn. Resultaterne af disse planer viser sig gang på gang at være de samme, nemlig at de i sidste instans spiller fallit.

Hvad nedskæringspolitikken eller en anden politisk retningslinje angår, mener vi kommunister, at der er mulighed for atter at gå fremad med hensyn til folkets levestandard. Vort land er jo ikke fattigt; tallene for produktiviteten i industrien og landbruget viser, at den er steget i ganske høj grad, og dette giver mulighed for at hæve den almindelige velstand. Det afgørende bliver: på en rigtig måde at bruge og på en rigtig måde at fordele vort lands værdier.

(Kort bemærkning).

Ole Bjørn Kraft: Medens den kommunistiske ordfører talte, ventede jeg spændt på, om det ærede medlem ville udtale sig noget nærmere om den sag, vi drøftede i går, da den kommunistiske ordfører mente, at den bare var et kommunistisk indre anliggende. Jeg har også med interesse afventet, om det ærede medlem hr. Aksel Larsen ville være til stede i salen i dag. Jeg ser, at det ikke er tilfældet.

Hvad kan grunden nu være? Den kommunistiske ordfører ville ikke udtale sig om dette spørgsmål i går. Jeg tror, jeg forstår hvorfor. Jeg tror, at den kommunistiske ordfører ikke er interesseret i, at vi får at vide, efter hvilke regler det kommunistiske parti arbejder; men jeg tror, at det er af interesse for offentligheden og for denne sal at høre nærmere herom.

Efter de love, der gælder for det kommunistiske parti i Danmark, ledes partiets parlamentariske, politiske og kommunale virksomhed af partiet og dets organisationer

og ikke af de pågældende repræsentanter. De til folketinget, kommunale råd eller andre offentlige hverv valgte partimedlemmer forpligtes til, når centralkomiteen forlanger det, at stille deres mandat til rådighed.

Se, dette giver jo en forklaring. Det forklarer, hvorfor det ærede medlem hr. Aksel Larsen ikke er til stede i denne sal, og hvilken risiko han antagelig ville løbe, hvis han var det. Men disse bestemmelser har jo også anden interesse. De har interesse for de vælgere, der vælger de kommunistiske medlemmer ind i tinget, og som altså nu må vide, at det er ikke deres valg eller deres afgørelse, der bestemmer, hvorvidt de kommunistiske medlemmer skal have sæde i denne sal, men at det er en centralkomité, på hvis sammensætning de vælgere, der har valgt kommunistiske repræsentanter ind i folketinget, ingen indflydelse har. Jeg tror ikke, at det har stået disse vælgere klart.

Endvidere har denne sag jo også betydning i forfatningspolitisk henseende, men det skal jeg ikke drøfte nærmere i dag.

(Kort bemærkning).

Fuglsang: Jeg ved ikke, på hvilken offentligheds vegne det ærede medlem taler, men jeg kan næsten skønne, hvilke private, partipolitiske interesser det ærede medlem har ved at rejse denne sag.

Nu har det ærede medlem jo læst et afsnit op af Danmarks kommunistiske partis love. Men det ærede medlem kender jo, ligesom jeg gør det, ligesom det ærede medlem hr. Aksel Larsen gør det, og ligesom alle her i salen gør det, de love, som gælder for medlemskab af dette ting og for arbejdet i dette ting. Om vi ville — der foreligger ikke noget om det, for vi har som andre underkastet os de love, vi arbejder under — men om vi ville, kunne vi selvfølgelig ikke fjerne et medlem, der var valgt af vælgerne, her fra dette ting. Men bortset derfra vil jeg, hvad angår det ærede medlem hr. Aksel Larsens tilstedeværelse eller ikke-tilstedeværelse, hans person eller hans politik, fastholde én gang for alle, som jeg gjorde i går, at dette spørgsmål angår kun vort parti, og det afgøres kun ét sted: på Danmarks kommunistiske partis kongres.

(Kort bemærkning).

Ole Bjørn Kraft: Jeg ønsker blot at understrege, at den kommunistiske partiordfører har bekræftet de oplysninger, jeg har givet om indholdet af lovene for det kommunistiske parti, og at disse love er af den karakter, at de, der lader sig vælge af det kommunistiske parti, har forpligtet sig til at lade centralkomiteen afgøre, om de skal bevare mandatet eller ikke.

Hans Schmidt: Jeg takker den højtærede finansminister for svaret på mine spørgsmål. Jeg har med glæde mærket mig, at den høje regering overvejer muligheden for at tage sagen om pensionerne op på ny. Jeg vil gerne give udtryk for et håb om, at det må lykkes, så denne sag kommer til en god afslutning, og jeg vil gerne hertil føje en tak til den ærede ordfører for det radikale venstre for den tilslutning, det ærede medlem gav udtryk for.

Hvad angår efterbetalingskravene, henviser den højtærede finansminister til, at den højtærede statsminister i juni måned oplyste, at der ikke er hjemmel til at eftergive disse krav. Jeg må vel forstå det sådan, at dette er baggrunden for de af ministeriet anførte principielle grunde til dets afgørelser i disse sager. Som konsekvens heraf vil jeg da gerne bede den høje regering, og ikke mindst det høje ting og parti-grupperne, om at skaffe en sådan hjemmel til veje, hvorved jeg atter beder om, at man vil have for øje, at det er en sag, som berører det tyske mindretals livsnerve. I øvrigt henviser jeg til de af mig i går fremførte motiveringer.

Med hensyn til konfiskationssagerne er jeg enig med den højtærede minister i den betragtning, at det er udelukket her i salen at komme ind på enkeltheder vedrørende de fremdragne konkrete sager. De er da også kun refereret ganske kort for at belyse situationen. I øvrigt ville jeg føle det som et brud på anstændig optræden, hvis jeg gav mig i lag med at referere samtaler, der er ført i de mange sager, som jeg mellem år og dag har haft til behandling.

I forbindelse med den højtærede finansministers konstatering af, at loven indeholder en bestemmelse i § 5 om adgang til at frigive konfiskeret ejendom, men at det

skal ske på grundlag af indstilling fra et ifølge loven nedsat dispensationsnævn, og at dette på grundlag af den praksis, som følges, efter indgående prøvelse ikke har ment at kunne indstille en sådan fritagelse i de af mig fremdragne sager, må jeg have lov at sige så meget, at jeg ikke ser mig i stand til at anerkende de af dispensationsnævnet anlagte synspunkter, hvortil jeg dog må føje: for så vidt som de er mig bekendt.

Jeg er også parat til for et hvilket som helst forum at forfægte mine synspunkter. Det er dog ikke dette, jeg er ude efter; i så fald ville jeg have gjort det for længe siden, og min langmodighed — om jeg så må sige — ville ikke have strakt sig over hele 5 år. Hvad jeg gerne vil opnå, er, at dispensationsnævnet foranlediges til at tage sagerne op til en ny vurdering.

Finansministeren (Kampmann): Således som forløbet af forhandlingerne har været i dag, har jeg egentlig kun få bemærkninger at gøre.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen udtrykte sin glæde over, at det nu var konstateret, at der var andre årsager til valutaforbedringen end den politik, regeringen havde ført. Det har regeringen heller ikke lagt skjul på; vi har givet udtryk for det i åbningstalen, og vi er altså ganske enige på det punkt. Men jeg er alligevel glad for de udtalelser, der er faldet, for det kan måske betyde, at vi fremtidig kan blive fri for denne agitation, som gang på gang er blevet ført særlig mod socialdemokratiet: at dengang socialdemokratiet alene havde regeringsmagten her i landet, var det kun regeringens økonomiske politik, der spillede en rolle i forbindelse med valutaudviklingen. Jeg synes, det er rart, at man har fået et mere nøgternt syn på disse forhold.

Det ærede medlem nævnte et enkelt tal for beskæftigelsen, og ligesom han søgte det fineste tal, der kan findes i 1953, søgte han for de sidste uger det højeste tal for arbejdsløshed, man kan finde, nemlig sidste uge i september. Jeg tror, han skulle have slået sig til ro med det 8 ugers gennemsnit, jeg anførte; det havde givet et mere nøgternt udtryk for ændringerne i beskæftigelsesforholdene.

Så må jeg have lov at spørge det ærede

[Finansministeren.]

medlem, hvor de 600 mill. kr. blev af. Har det ærede medlem leveret dem tilbage til sin nabo, det ærede medlem hr. Jensen-Broby? Jeg synes i og for sig, det er en ganske fornuftig transaktion, hvis det er tilfældet, for jeg tror egentlig, de hører mere hjemme dér.

Der har været fremsat forskellige bemærkninger om stabiliseringslånet, og det ærede medlem hr. Poul Møller har stillet mig forskellige spørgsmål. Jeg er yderst tilfreds med, at man nu er holdt op med at diskutere, om stabiliseringslånet skal fuldt ud indbetales. Man har slået sig til ro med, at denne lovgivning skal gennemføres, og så er der kun tilbage spørgsmålet om, på hvilket tidspunkt der skal udleveres obligationer, om det skal ske i 1962, som det står i loven, eller på et tidligere tidspunkt. Det spørgsmål har vi drøftet i regeringen, og vi er ikke utilbøjelige til, hvis den økonomiske udvikling tillader det, at se på, om udbetalingen kan fremskyndes. Det kan der ikke tages stilling til i dag. Om det kan blive i 1959, anser jeg for meget tvivlsomt. Det ærede medlem har øjensynlig glemmt, at vi har et tidligere — nu er jeg nødt til at bruge en terminologi, som det ærede medlem forstår — tvangslån, der skal tilbagebetales, nemlig det, der er gennemført af den borgerlige regering i 1951 og 1952. Det er jo et ganske betragteligt beløb, der skal tilbagebetales, og det skal ske inden udgangen af 1959; det ligger os meget på sinde at få udbetalingen deraf klar på den ene eller den anden måde, før vi tager endelig beslutning om udlevering af stabiliseringslånets obligationer.

Det ærede medlem hr. Poul Møller kunne ikke rigtig fatte, at der var forskel på, om man overvejede en betænkning om forbrugsafgifter eller overvejede at indføre forbrugsafgifter. Det ærede medlem plejer ellers ikke at fatte så tungt. Da han talte i går, var han fuldstændig klar over, at vi blot overvejede en betænkning om forbrugsafgifter, og han var endog utilfreds med, at vi blot havde

nævnt det sådan i al almindelighed. Hvordan kan det ærede medlem så i dag i en polemik med andre ærede medlemmer her i salen pludselig anføre, at vi overvejer at indføre forbrugsafgifter? Har det ærede medlem i øvrigt noget imod, at regeringen overvejer denne betænkning? Overvejes den ikke inden for det konservative folkeparti? Er man i det konservative folkeparti helt fremmed for den tanke i forbindelse med en almindelig skattereform også at se på forbrugsafgifter?

Det ærede medlem var endvidere ked af, at toldkommissionen ikke var ophævet. Så tror jeg, at jeg vil imødekomme ham — det vil jeg gerne på så mange punkter, som det er muligt — og se at finde en udvej for at ophæve toldkommissionen. Jeg forstår, at det er et tungt ansvar, der har hvilet på hans skuldre.

Det ærede medlem var heller ikke helt tilfreds med mit bidrag til drøftelsen af problemerne vedrørende folketingets arbejdsform. Jeg håber dog, at det ærede medlem er tilfreds med, at jeg har taget diskussionen op; det blev gjort i den bedste mening. Jeg er enig med det ærede medlem om, at der er ting at drøfte, og jeg synes godt, det ærede medlem kunne have noteret sig, at vi inden for regeringen er klar hertil og, som jeg udtalte i formiddags, vil bestrebe os for at få lovforslagene fremsat så tidligt som muligt og derved give tinget god tid til behandlingen. Der kan så være forskellige syn på udvalgenes kompetence; jeg tror nok, det ærede medlem vil opdage, hvis han forfølger den tankegang, at dette er tilfældet i mange kredse.

Der er så bl. a. faldet en række bemærkninger om forsvaret eller rettere flere bemærkninger om forsvarsudvalget end om forsvaret. Det er egentlig trist, at det skal være det store punkt i en debat, om oppositionen vil være medlem af et udvalg eller ej. Man siger til sig selv: hvad skulle vi have talt om, hvis oppositionen ikke var trådt ud af forsvarsudvalget? Jeg forstår, at den træder ud af forsvarsudvalget, fordi

[Finansministeren.]

man ikke dér vil drøfte de forskellige politiske synspunkter, men vil have dem frem her i tinget. Men man har egentlig ikke sagt meget om forsvaret under debatten her, hverken fra venstre eller de konservative. Hvad menes der med den åbne og fri drøftelse, man taler om?

Det skal erkendes, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen har uddybet sine tanker om tjenestetidsforkortelsen i forbindelse med supplerung ad frivillig eller pligtig vej — som det ærede medlem må være klar over, har jeg altid lyttet med stor interesse til, hvad det ærede medlem siger, både i almindelighed og i særdeleshed her. Jeg synes, det er en tankegang, som må tages op til overvejelse. Det kan nok blive ret svært med denne kombination af det frivillige og det pligtige, men vi må se at finde former, hvorunder det frivillige kan gøres så tiltalende som vel muligt. Her er forskellige veje at gå, som kunne være drøftet også med de to partier i forsvarsudvalget, hvis de ville være blevet der. Når partierne ikke vil være med, er det en selvfølge, at regeringen må ophæve udvalget — jeg forstår, at det er vi enige om — og så må vi vente med den almindelige drøftelse, til der foreligger et forslag her i tinget.

Den lange diskussion om motiverne skal jeg ikke blande mig meget i, så meget mindre som man altid tillægger hinanden forskellige motiver. Det kan også godt være, at venstre og konservative har haft forskellige motiver til at gå ud af forsvarsudvalget; der er ingen, der siger, at man skal have samme motiver til at foretage den samme ting. Det ene motiv blev tilkendegivet fra det ærede medlem hr. Erik Eriksen, da han gav udtryk for, at han nødigt ville sammenlignes med, hvad var det, en hanbi, der har gjort sin skyldighed. Det forstår jeg godt det ærede medlem var ked af; det er altid bedre at have noget til gode; forventningens glæde er som bekendt den største. (*Munterhed*).

Nå, spøg til side! Hvis jeg skal sammenfatte hovedresultatet af denne drøftelse, må det være, at der her har været almindelig tilslutning til den udenrigspolitiske linje, regeringen har fulgt, og dette er noget meget væsentligt, når vi tænker tilbage på, hvordan debatterne før har formet sig her i tinget om dette spørgsmål. Jeg har også for-

stået, at der har været tilslutning til og godkendelse af den måde, hvorpå forhandlingerne om markedsplanerne er ført. Jeg tror at have forstået, at der er enighed om, at vi skal holde os i nær kontakt under de fortsatte forhandlinger. Endvidere har jeg forstået, at der trods diskussionen om forsvarsudvalget er almindelig enighed om, at vi må se at få forsvarssagen løst, og det er for mig egentlig det afgørende, at der er givet tilsagn herom fra alle sider; så håber jeg også, at vi får den brede tilslutning. Jeg kan måske også slå fast, at trods diskussionen om den økonomiske stilling har det ikke været benægtet, at valutaforholdet er væsentligt forbedret, at renten er faldet stærkt, at priserne har været stabile, at der er en betydelig stigning i investeringerne på mange felter, og endelig at beskæftigelses-situationen i hvert fald er i bedring. Der er enighed om, at fremtiden er usikker, men netop på baggrund af de økonomiske forhold, jeg her har nævnt, er udgangspositionen bedre, end den har været.

Jeg tror, at befolkningen af os i denne situation venter forhandlingsvilje og handle-dygtighed, og jeg håber, at regeringen — vi skal gøre, hvad vi kan — og folket-tinget vil kunne leve op til denne forventning. Så vil vi også opnå større tillid ude i befolkningen til gavn for vort demokrati.

(Kort bemærkning).

Per Hækkerup: I anledning af det ærede medlem hr. Poul Møllers bemærkninger om forhandlingerne på Nordisk Råds møde vil jeg gerne sige, at jeg ingenlunde har haft til hensigt at få det ærede medlem til at gå i nogen fælde, men det interesserede mig at få at vide, om det konservative folkeparti havde skiftet standpunkt i dette spørgsmål. Jeg troede, vi var enige om ikke at ville forsøge at presse nogen stillingtagen frem på Nordisk Råds møde med hensyn til nordisk fællesmarked. Hvorvidt det vil være kloget at forsøge — hvis noget sådant kan gøres — at få Norge til at tage standpunkt, og det forstod jeg at det ærede medlem vil, ved jeg ikke. Jeg stiller mig noget tvivlende over for det fornuftige heri.

Vedrørende forsvarsudvalget vil jeg sige til de ærede medlemmer hr. Poul Møller og hr. Erik Eriksen, at jeg har ikke ændret mit

[Per Hækkerup.]

synspunkt efter de to ærede medlemmers yderligere uddybning af spørgsmålet i dag. Jeg skal derfor nøjes med at fremsætte et par bemærkninger vedrørende to spørgsmål.

Når det ærede medlem hr. Erik Eriksen hævder, at det skal nok vise sig, at der nu kommer gang i arbejdet, så vil jeg sige, at det ærede medlem ved, at der er tilfyldt offentligheden meddelelse om, at vi i løbet af de kommende uger vil få forelagt et oplæg fra forsvarsministeren til drøftelse. Dette oplæg og gangen i arbejdet kommer altså ikke, fordi de ærede medlemmer melder fra i arbejdet. Dette oplæg og denne gang i arbejdet ville under alle omstændigheder være kommet. Nu er regeringspartierne bare tvunget til at diskutere sagen alene uden de to oppositionspartiernes medvirken.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen spurgte dernæst, hvordan oppositionspartierne skulle kunne få indflydelse på arbejdsgangen og arbejdet i forsvarsudvalget, når regeringen har et internt udvalg. Jeg har forstået, at oppositionen har været interesseret i to ting, dels at vi kunne have fri drøftelser i det politiske forsvarsudvalg — og det har ikke bare været tilsikret, men det har der hele tiden været — dels at grundlaget for drøftelserne skulle være et oplæg fra regeringen, og det var det, der blev forberedt i det særlige interne regeringsudvalg. Man har altså forsøgt at imødekomme oppositionen så godt som muligt, men det lader til, at utak er verdens løn, og i stedet for at hjælpe os med at forberede en forsvarsordning eller revision af loven vil man nu overlade det til de 3 partier alene. Jeg tror ikke, det gavner enigheden om forsvaret.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Den højtærede finansminister spurgte, om jeg havde glemt de 600 mill. kr. Det har jeg ikke; jeg har kun glemt at nævne dem. Jeg må sige til den højtærede finansminister, at det er rigtigt, at jeg har fået disse tal fra finansudvalgets formand, og nu kunne jeg jo svare på den måde, at jeg vil egentlig gerne vente og se, til tillægsbevillingslovforslaget kommer. Lad os så til sin tid se, hvor galt det er med de 600 mill. kr. Jeg har bedt om en opgørelse,

og den er meget lang — den er et par meter — jeg kan jo overlade den til ministeren, og ifølge den skal der i hvert fald på tillægsbevillingslovforslaget for 1958-59 være bevillinger til et beløb af 484 mill. kr. + ca. 30 mill. kr. på en særlig konto. Det er den opgørelse, jeg har fået; skulle den være forkert, kan den jo rettes, men det vil i hvert fald blive afklaret, når vi ser tillægsbevillingslovforslaget.

Må jeg i øvrigt sige, at det væsentlige for mig naturligvis, som jeg har understreget, er, at vi kan få lejlighed til at få de oversigter, der er nødvendige for at have det overblik, jeg omtalte, da jeg første gang havde ordet.

Jeg må nævne endnu et spørgsmål i debatten om forsvaret. Det var det ærede medlem hr. A. C. Normann, der næsten med patos i stemmen sagde, at når nu oppositionen trådte ud af forsvarsudvalget, så ville det jo få visse konsekvenser, bl. a. den, at der var NATO-oplysninger, som ikke kunne gives i folketinget. Jeg studsede, da det ærede medlem tillagde dette så stor en betydning, for jeg erindrer et enkelt ord i det ærede medlems tale her i tinget sidste år ved denne lejlighed og i samme forbindelse, nemlig ordet „banalitet“. Se, dette med, at en fortrolig orientering ikke skulle kunne finde sted, skal det ærede medlem ikke være bange for. Det er noget, der har fundet sted under skiftende regeringer, og jeg går ud fra, at det er noget, der fremdeles vil finde sted — ganske afgjort — så det tæller overhovedet ikke i denne forbindelse.

Må jeg så blot tilføje til den fungerende statsminister, der talte om forventningens glæde, at i den forbindelse, det blev sagt — det blev udtalt i forbindelse med forsvarsudvalgets arbejde — må jeg indrømme, at forventningens glæde har været konstant aftagende, efterhånden som vi opdagede, at den socialdemokratiske forsvarsminister mere og mere gled i baggrunden og lod andre overtage det.

Poul Møller: Den højtærede finansminister var igen inde på problemet vedrørende stabiliseringslånet og sagde, at det ville komme an på mange ting, om man kunne udlevere disse obligationer næste år; det ville bl. a. også komme an på, hvordan det gik med tilbagebetalingen af den bundne

[Poul Møller.]

opsparing fra 1951 og 1952. Disse foranstaltninger er imidlertid af vidt forskellig art. Den ene er et kassekrav, der stilles til finansministeren, nemlig kontant udbetaling af den bundne opsparing, som forfalder til udbetaling. Den anden er udlevering af statsobligationer til dækning af det lån, ministeren har modtaget af tvangslånsbetalerne, og der er intet, der vil forhindre den højtærede finansminister i at udbetale den bundne opsparing, som han skal, og så udlevere obligationerne nogle år før han skal.

Jeg skal gerne sige til det ærede medlem hr. Niels Andersen, at jeg forstår, at han med sin artikel i Jyllandsposten, hvor han skrev, at der skulle fremsættes lovforslag i oktober eller i hvert fald så hurtigt som muligt, i virkeligheden ikke mener andet, end at han ville prøve at arbejde for noget sådant inden for regeringspartierne, men at han i hvert fald ikke ville stemme for et sådant lovforslag, hvis det kom fra anden side; han ville ikke være nogen kæp i hjulet. Nu har vi heller ikke mistænkt det ærede medlem for at kunne være en kæp i hjulet, for der kræves en vis fasthed af en kæp, hvis den skal kunne bruges som en kæp i et hjul. Derfor skal jeg helt forbigå det; men jeg lagde med glæde mærke til, at det ærede medlem og hans parti havde principperne i behold — der var en principiel krystalklarhed i retsforbundet. Denne krystalklarhed, der næsten var lige så klar som blæk, skal jeg også forbigå, men til gengæld sige, at det ærede medlem skal huske på, at principper — og det har det ærede medlem for længst erindret — dem har man, siger et gammelt ord, for at fravige dem. Det synes jeg er lykkedes det ærede medlem særdeles vel, ikke mindst i denne sidste sag.

Jeg vil gerne besvare den højtærede finansministers forespørgsel om vor stilling til forbrugsafgifter. Vi har naturligvis ikke noget imod, at regeringen overvejer disse ting. Det er ikke os, der har rejst spørgsmålet; det var det ærede medlem hr. A. C. Normann, der kritiserede os og sagde: de konservative er gået ind for omsætningsafgifter. Det er vi ikke, men vi vil naturligvis — det svar vil jeg gerne give det ærede medlem hr. A. C. Normann — afvente re-

sultatet af regeringens overvejelser og så se, hvad de mange kloge folk i denne kloge regering kan enes om i denne sag.

Vedrørende forsvarsudvalget er der blevet sagt meget. Det ærede medlem hr. A. C. Normann mente, at det var ganske naturligt, at der var et internt udvalg. Men det må forekomme unaturligt i forhold til den programmerklæring, der blev givet i juni måned i fjor af den højtærede statsminister, hvor der blev sagt, at forhandlingerne i forsvarsudvalget skulle fortsættes, og når resultatet deraf forelå, ville man drøfte det i regeringen. Man valgte 2 måneder efter den fremgangsmåde, at man først skulle drøfte sagen i det interne forsvarsudvalg, og dermed falder det ærede medlem hr. Per Hækkerups argumentation sammen; nu var man tvunget til at diskutere sagen alene med de radikale og retsforbundet. Det var netop det, man valgte, dengang man nedsatte udvalget: at man ville drøfte det med de to partier, før man ville drøfte det med os; det er det, der står fast nu, at det var den fremgangsmåde, der blev fulgt.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Jeg forstår på det ærede medlem hr. Poul Møller, at de konservative alligevel overvejer spørgsmålet om disse afgifter, om hvilke det gælder, at de ikke kan fradrages skattemæssigt, og det var egentlig udgangspunktet for diskussionen om denne ting.

Må jeg minde det ærede medlem hr. Erik Eriksen om, at ordet banalitet fremkom i en helt anden forbindelse, som der ikke er tid til at gøre rede for her, og som heller ikke vedrører denne sag. Det var i nogle udenrigspolitiske betragtninger, ordet fremkom. Men jeg forstår altså på det ærede medlems udtalelser nu, at det ærede medlem ikke lægger vægt på dette med oplysninger til partiernes repræsentanter, for disse oplysninger baner sig altså vej til partierne alligevel. Jeg forstår, at der må være sådanne hemmelige kanaler til partiet venstre, som vi andre ikke kender; det undrer mig lidt, for den oplysning står meget i modsætning til den højtidelighed, hvormed venstres medlemmer af forsvarsudvalget hidtil har omgædet de fortrolige oplys-

[A. C. Normann.]

ninger, og det vil i hvert fald sige, at man bryder klausulerne, hvis man går uden om dem.

Der er et ræsonnement, jeg gerne vil gøre gældende, inden jeg afslutter. Jeg har i denne debat lyttet efter et virkeligt motiv til de to partiers standpunkttagen til forsvarsudvalget og til forsvarsdebatten. Jeg har haft meget vanskeligt ved at finde ud af den reelle årsag til den stilling, de to partier har taget. Et af resultaterne af debatten er, at det er blevet endnu mere uforståeligt, hvad der egentlig ligger bagved, medmindre hensigten er den, som jeg var inde på i går, at det er en manøvre, at de to partiers udtalelser og deres udtræden af forsvarsudvalget skal tjene til at få nogen til at tro, at det radikale venstre saboterer arbejdet og ikke er til at arbejde sammen med. Det foranlediger mig til at stille et spørgsmål til det ærede medlem hr. Erik Eriksen. Jeg har siddet og fået med megen gru den tanke, hvad der ville være sket, hvis vi for 5 fjerdingår siden havde taget imod det ærede medlem hr. Erik Eriksens invitation til at indtræde i en regering sammen med de konservative. Jeg vil gerne spørge, om det ærede medlem i den situation heller ikke ville have forhandlet med det radikale venstre om forsvarspolitikken. Der er noget, der kunne tyde på det, for det synes at være det ærede medlems opfattelse og ønske, at socialdemokratiet ikke skal tage det radikale venstre med i overvejelserne vedrørende det spørgsmål.

Det ærede medlem har sandt at sige ikke besvaret ret mange af de spørgsmål, der er rejst over for ham. Det ville alligevel være hyggeligere, om debatten kunne afsluttes med, at det ærede medlem nu svarede på et af dem. Jeg er virkelig spændt på, hvilken rolle det ærede medlem havde tiltænkt os, hvis vi var kommet i regering sammen med det ærede medlem og sammen med de konservative.

(Kort bemærkning).

Niels Andersen: Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Poul Møller vedrørende det ærede medlems fortolkning af de udtalelser, jeg fremsatte før, at det er typisk for det konservative folkepartis medlemmer,

at de altid søger at fortolke det, man siger, således, at det falder ud til gunst netop for den konservative politik. Jeg tror ikke, at nogen af dem, der har hørt, hvad jeg sagde, er i tvivl om, hvad jeg mente: at såfremt den økonomiske situation ikke forringes og stabiliseringslånet er færdigindbetalt, kan man udstede obligationer til fri omsættelighed. Det mener jeg fortsat, og det er min personlige mening. Men når det ærede medlem hr. Poul Møller polemiserer på det grundlag, at jeg alligevel ikke mener det, og at jeg ikke vil være nogen køp i hjulet, vil jeg sige, at jeg ganske simpelt ikke ønsker at være genstand for de taktiske manøvrer, som venstre og de konservative til enhver tid tilsigter. Det ligger klart for os alle sammen, at det er overordentlig svært for de to oppositionspartier at hævde sig, de har vanskeligt ved at fremføre en virkelig konstruktiv politik for befolkningen, og derfor griber de til sådanne små ting, som spørgsmålet om stabiliseringslånet i virkeligheden er, for over for befolkningen at give det indtryk af, at det, de to partier ønsker gennemført, er noget, der er aldeles vigtigt, og som er nødvendigt for at opretholde samfundets funktioner.

(Kort bemærkning).

Fuglsang: Der er et gammelt ord, der siger, at det er i nøden, man skal kende sine venner, og det vil her sige, at man skal vurdere, hvad der er ærlighed, og hvad der er politisk spekulation. Jeg står her med Folketingstidende fra 1941 og vil gerne citere fra mødet den 3. september (Folketingstidende 1940-41, sp. 2540):

„I skrivelse af 25. f. m. anmoder justitsministeren under henvisning til grundlovens § 56 om folketingets samtykke til, at folketingsmændene Peter Alfred Jensen, Aksel Larsen og Martin Nielsen i medfør af § 2 i lov nr. 349 af 22. august 1941 om forbud mod kommunistiske foreninger og mod kommunistisk virksomhed tages i forvaring.“

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen blev dengang i 4 år hindret i at møde her i salen. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft var til stede, men da den omtalte lov blev behandlet, var der ingen, der bad om ordet.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Jeg tror, man kender mig godt nok til at vide, at jeg ikke jager efter at få det sidste ord. Det er ikke det, jeg er ude efter, men når nu det ærede medlem hr. A. C. Normann igen og igen kommer ind på forsvarsproblemet og spørger, om jeg da ikke hører til dem, der vil forhandle med det radikale parti, synes jeg alligevel, jeg vil sige: jo, der er ikke noget, jeg hellere vil, det kan det ærede medlem få bekræftet af den højtærede økonomiminister; men der har ikke blot i forsvarsudvalget, men også tilforn vist sig at komme nogle vanskeligheder frem. Det skal jeg lade ligge, men når nu det ærede medlem hr. A. C. Normann lægger vægt på disse oplysninger fra NATO-myndighederne, vil det ærede medlem da påstå, at det folketingsudvalg, som til sin tid skal nedsættes vedrørende forsvarslovsforslagene, ikke skulle kunne modtage fortrolige oplysninger? Det er det ene. Det andet: når der nu lægges en sådan vægt på disse oplysninger, vil det ærede medlem hr. A. C. Normann så følge oplysningerne og de råd, der flyder deraf med henblik på den kommende forsvarsordning?

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Jeg forstod på det ærede medlem hr. Niels Andersens sidste bemærkninger, at vi fortsat er enige om det sagligt rigtige i at udlevere obligationerne så hurtigt som muligt og helst i 1959 — han kalder det ganske vist en taktisk manøvre, at vi er enige herom. Men kan vi være enige om også at gennemføre denne saglige enighed her i det høje ting? Vil det ærede medlem støtte et lovforslag, der går ind for hans betragtninger i Jyllandsposten? Han siger nu, at det er små ting, men han ofrede dog en hel kronik på den tanke, han her gik ind for.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann udtalte i folketinget den 13. juni 1957 (Folketingstidende 1956-57, 2. samling, sp. 125):

„Jeg vil gerne sige til den høje regering, at det radikale venstre ønsker, at overvejelserne med hensyn til militære besparelser snart må kunne flyttes fra de hidtidige udvalgsforhandlinger herhjemme i forsvarsudvalget og fra de internationale forhandlinger over til folketinget.“

Og hvis det ærede medlem måske i løbet af det år, der er gået, har fået en anden opfattelse, kan jeg henvise til, hvad det ærede medlem hr. Morten Larsen udtalte den 17. september, refereret den 18. september i Skive Folkeblad:

„De forhandlinger, der føres i forsvarsudvalget, burde føres i folketingssalen“.

Det var altså den 18. september i år, og jeg tror, at det ærede medlem hr. A. C. Normann skal være lidt forsigtig med at kritisere den afgørelse, de to oppositionspartier har taget, og hvorved det ærede medlem sikres mulighed for at drøfte disse ting i folketingssalen.

(Kort bemærkning).

Ole Bjørn Kraft: Hvilken mening jeg end kan have om det kommunistiske partis ordfører, tror jeg, det vil være muligt for ham at se forskellen mellem de beslutninger, som dette ting træffer, de love, som dette ting vedtager, og så det, at et parti tager sig hals- og håndsret over sine medlemmer på den måde, som det kommunistiske parti gør det over for sine repræsentanter.

I øvrigt er der ikke nogen mening i det citat, som den kommunistiske ordfører henviste til, hvis det altså ikke er hensigten fra det kommunistiske partis side at fjerne det ærede medlem hr. Aksel Larsen fra folketinget.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Jeg vil gerne gøre det ærede medlem hr. Erik Eriksen opmærksom på, at det nok er vor opfattelse af formaliteterne, der er noget forskellig. Skal vi endelig tage de sidste detaljer med i denne sag om fortrolighedsgraden og mørklægningen, ligger det faktisk sådan, at forsvarsudvalgets medlemmer har underkastet sig visse klausuler, har underskrevet en erklæring om, at man vil rette sig efter visse bestemmelser med hensyn til disse oplysninger. Sådanne oplysninger kan efter min opfattelse ikke gives til et folketingsudvalg, som ikke har påtaget sig den samme forpligtelse; det tror jeg det ærede medlems partifæller blandt medlemmerne af forsvarsudvalget vil holde med mig i.

Jeg ser ikke noget modsætningsforhold mellem min udtalelse for et år siden om det ønskelige i at få denne sag draget frem i

[A. C. Normann.]

folketinget til behandling hurtigst muligt og så den stilling, jeg har i dag. Det var faktisk det samme, jeg sagde i går. Lad os arbejde for at få sagen afgjort snarest muligt. Jeg indrømmer over for det ærede medlem hr. Poul Møller, at den har ventet længe nok, men der er det at føje til, at det ikke fremmer sagens behandling i folketetinget, at de ærede medlemmer udtræder af forsvarsudvalget. Den kommer formentlig ikke tidligere her i folketetinget af den grund. Det kommer naturligvis an på, hvilke vanskeligheder de ærede medlemmer ville have gjort i forsvarsudvalget, men der er ingen grund til at tro, at behandlingen nu fremmes. Jeg ønsker stadig, sagen skal komme for folketetinget hurtigst muligt; den ting er vi enige om. Under alle omstændigheder skal den nye forsvarsordning passere folketetinget, inden den er vedtaget, og vi ønsker den gerne vedtaget snarest.

(Kort bemærkning).

Niels Andersen: Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Poul Møller, at loven om stabiliseringslånet er vedtaget med stemmer fra de 3 regeringspartier. Hvis der skal foretages ændringer i den pågældende lov, kan det naturligvis også ske med stemmer fra de 3 partier. Vedtagelsen skulle ikke forhindre mig i nu at have en afvigende opfattelse, som måske kunne føre til, at man kunne få en ændring i den pågældende lovgivning. I øvrigt vil jeg gerne sige den højtærede finansminister tak for, at der dog er en mulighed for, at obligationerne måske kan blive udleveret på et tidligere tidspunkt end foreskrevet i loven.

(Kort bemærkning).

Fuglsang: Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, at bestemmelserne i Danmarks Riges Grundlov, hvad dette spørgsmål angår, var de samme i 1941 som nu. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft var medlem af dette ting under samme betingelser, som han er nu, og bruddet i 1941 var værre end et påduttet brud, et brud, der er opdigtet som politisk spekulation i 1958.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Det ærede medlem hr. A. C. Normann understregede nu den tavshedspligt, som medlemmerne af det forsvarspolitiske udvalg havde underkastet sig, oven i købet ved underskrift. Det kunne jeg anvende mange minutter til at sige meget imod. Det er egentlig forbavsende, at man skal opleve, at en radikal politiker står op og fremhæver tavshedspligten som noget, man skal lægge vægt på.

Jeg vil gerne spørge det ærede medlem: kan det ærede medlem tænke sig, at der i forbindelse med forsvarsordningen skulle opstå problemer, fremkomme oplysninger, som kan gives til det forsvarspolitiske udvalg, men f. eks. ikke til det udenrigspolitiske nævn?

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Det sidste kan jeg ikke afgøre. Jeg er ikke medlem af det udenrigspolitiske nævn, og jeg ved ikke, hvor vidtgående oplysninger der gives dér; men jeg er medlem af forsvarsudvalget, og jeg ved i hvert fald, at der er forskel på de oplysninger, der kan gives i forsvarsudvalget og i det folketingsudvalg, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen henviste til. Jeg ville forestille mig, uden at vide det, at det udenrigspolitiske nævn normalt ikke modtager så indgående tekniske militære oplysninger, som dette forsvarsudvalg er indstillet på at modtage. Men hvis jeg tager fejl i dette, ville det være rigtigt at spørge den højtærede forsvarsminister, om ikke det er rigtigt, at der ikke under en almindelig traditionel folketingsbehandling kan blive tale om den samme orientering som den, der er tale om i øjeblikket i forsvarsudvalget.

Finansministeren (Kampmann): Det ærede medlem hr. Erik Eriksen betroede nu folketetinget og mig, at han virkelig havde fået oplysningen om de 600 mill. kr. fra folketingets finansudvalgs formand, og jeg så, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde en lang liste i lommen. Jeg ville være meget tilfreds med at få tilstillet denne liste, således at jeg kan se, hvad det er for tillægsbevillinger på opimod 600 mill. kr., som de forskellige ministre i den seneste tid har til-

[Finansministeren.]

stillet finansudvalget ansøgninger om. Så behøver vi ikke at diskutere det mere her i tinget, for så kan vi offentliggøre listen.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Det er klart; den liste skal den højtærede finansminister nok få. Jeg har finansudvalgets formands ord for, at den kan afleveres lige så snart vi er færdige.

Må jeg så spørge det ærede medlem hr. A. C. Normann — for nu begynder vi at nærme os noget interessant — vil det ærede medlem virkelig stå op her og sige, at folketinget kan komme i den situation, at der, når der skal tages stilling til den ny forsvarsordning, vil være afgørende ting, som folketingets medlemmer ikke kan få at vide? Det synes jeg vi skal have besked om.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Det afhænger jo af, hvad hver enkelt af os anser for afgørende, og hvad det enkelte parti vil lægge vægt på i den afgørende situation. Det spørgsmål tror jeg ikke jeg kan besvare på en for det ærede medlem hr. Erik Eriksen tilfredsstillende måde; men jeg ved bare, at det ærede medlems partis medlemmer i forsvarsudvalget har lagt meget stærk vægt på fortroligheden af de oplysninger, vi har fået.

I anledning af de venligt ironiske bemærkninger, det ærede medlem kom med før, kunne jeg jo godt føje til, at det er det radikale venstres medlemmer i forsvarsudvalget, der har stillet forslag om at få dæmpet tavshedspligten. Den erklæring, vi underskriver i forsvarsudvalget, lyder anderledes i dag, end den gjorde for et par år siden. Det var vort forslag, så det ærede medlem kan ikke i mine bemærkninger her finde støtte for, at jeg skulle være tilhænger af nogen omfattende tavshedspligt, for så vidt angår politiske afgørelser eller principielle spørgsmål. Muligheden for at drøfte disse ting frit har vi arbejdet for hele tiden, men tilbage bliver den kendsgerning — og det tror jeg den højtærede forsvarsminister vil holde med mig i — at der er oplysninger af teknisk art, som ikke ville blive givet til os, måske ikke engang meddelt til Dan-

mark, hvis det skulle være under den forudsætning, at de bringes videre til et folketingsudvalg.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Jeg kan egentlig indskrænke mig til at sige, at nu synes jeg det ærede medlem på afgørende måde argumenterede mod sig selv. Nu siger det ærede medlem, at han ved i hvert fald, at der vil være ting af teknisk art, som ikke kan meddeles det nedsatte folketingsudvalg. Jeg må stadig gå ud fra som absolut givet, at det folketings, som den opgave skal betros at vedtage en ny forsvarsordning, også må være placeret således, at det kan få de oplysninger, der skal ligge til grund for vedtagelsen af en forsvarsordning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 24. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om investeringsskattens.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om indløsning af visse sparebeviser.

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om pension og hjælp til enker m. fl.

Mødet hævet kl. 15⁴⁰.